

ՄԵՐԵՆԵՆ *Truth*

ՀԱՐԱՐԱԹԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐՈՒՐԱԿԱՆ

38րդ ՏԱՐԻ
1908

6 ՄԱՍԻՍ ԹԻՒՆ 19

ԽՐԱԿԻՐ-ՏՈՐՈՆ
Մ. ՄԱՐԿԱՆԻՐԵԱՆ ՈՐԴԻ
ԻԶՄԻՐ

MAHARGACIAN, GR. Smyrna

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Ձ Դ

Թերեւս աներորդ յպիսի յոյայ յայտնել մեր Մեծ. Գործակալներուն եւ բաժանորդներուն, թէ Եռամսեայի Բ. թիւը պիտի ստանան անեն անոնք, որոնք գոցած են իրենց առկաի հաշիւները եւ մնաւած բաժնեգիւնները: Բ. Եռամսեայն յոյս պիտի տեսնէ Մայիս 15 ին:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ	Ընկերային Բարեշնչ. Ի Սկզբունքները	433
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համր Սէր	438
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Բարիգեան Քրօնիկ	445
Պ. Յ. Ա.	Խօսուըռտուը	449
Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	Եւայի Օրագիրը	451
	Լրաքաղ	456

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՁԱԲԱԹԱԹԵՐԹ	ՁԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԵՆ ԵՌԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
ՏԱՐԵԿԱՆ 50Զ. 12Յ.	ՏԱՐԵԿԱՆ 65 Զ. 15 Յ.	ՏԱՐԵԿԱՆ 25Զ. 6Յ.
ՎԵՑԱՄՍ. 25Զ. 6Յ.	ՎԵՑԱՄՍ. 35 Զ. 8 Յ.	ՎԵՑԱՄՍ.
ՄԷՆ ՄԻ ԹԻԻ Զ. 1		ՄԷՆ ՄԻ ԹԻԻ 7 Զ.

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի Գոյիս եւ կեղրոնատեղին ու միակ գործակալն է ՄԵՏ. ԱՐԻՍ ԷՖ ՖԻՆՃԱՆՃԵԱՆ Պապ - Ալի. Ճիճալ Օղլու փողոց Բ. 20. Կր գտնուի նաեւ ինչպէս Բերաի նոյնպէս եւ բոլոր լրագրագրածառներու եւ ձխագրածառներու մօտ հասար 40 փարա/:

Որ զգրակը բաժանորդագրուիլ փափաքողը պէտք է դիմեն իմբագրութեանը:
Հասցէ:

م. ماموريان مخدومی — ازمير

« آرولين مامول غرتهسى. صاحب امتياز ومدير مسئولی »

M. Mamourian Fils — Smyrne

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻԻՈՎ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

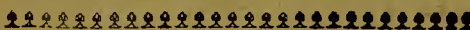
Տ Ղ Ա Յ Ո Յ Պ Ա Տ ՈՒ Հ Ա Ս Ը

ՈՐԱՐԹԵՔՈՒԹԻՒՆԸ (Ռաշիթիզմ) պէժ է
 խաւով եւ շուտով դարմանել. ապա
 բէ ոչ սոյն հիւանդութեան ենթակայ
 խեղճ մանուկը իր կեանքին
 բովանդակ տնդութեան մէջ
 խեղանդամ կը մնայ:
 Հետեւաբար դու, ով բարի Ծը-
 նողներ, պէժ չէ զանցառու
 գտնուիք գործածելու այս դեղը
 որ այնքան գործածական է, եւ
 որուն բարեբար ազդեցութիւնը
 ապահով, անմիջական եւ
 տեսական է:

Մ Ի Ի Լ Ս Ի Օ Ն Ս Գ Օ Թ Ը

Երես պահանջեցէ՛ այս դեղը սոյն ձևով որ մարմնով որ կը խլիսի Սօփիստուկ է:

որ պատրաստուած է մօրիւ
 ձկան իւղով եւ կիրի ու
 սօսայի հիփոօսօսիթով:

Այս դեղին գործածու-
 քեամբ ձեր պզտիկ հի-
 ւանդին ոսկորները պիտի
 վերակազմուին, պիտի
 գօրանան, միտերը պիտի
 վերանորոգին զօրաւոր
 ու առողջ կերպով:

Կ. ԵԱՆՈՒԻ ԲՈՒՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ
 ԲՈՒՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ:

Ռ. ՄՈՐԵՐԵՍԻ Ճ Ի Ղ ՈՒ Դ Ի

Ի բարեկամներուն պատիւ տնի
 ծանուցանել լմէ ! Յունի. 1908էն
 սկսելով հիմնած է առեւտրական
 տուն մը, որ յանձնակատարու-
 լիւմը, ներածուած է արտածու-
 լած պիտի գրադի:

Մասնատրապէս ուշադրութիւն
 կը հրաւիրէ Մօքայի եւ Հարարի
 աշխուստին սարճերու վրայ, որ-
 քանցէ պատրաստ է 5 եւ 5 բիւնոց
 պարկերով հաշվարկել աման զի
 ներսով:

Հասցէ

R. MORPERIAN — DJIBOUTI
 Côte Française des Somalis)

Ռ Ի Է Ս Թ Ե Ր Ն “ W E S T E R N ”

ԼՊՍՆՈՎԱԳՐ. ԼՂԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
 Հ. ՍՏԱՏԻՒԼ 1851 ԷՆ

Այս անգլիական կարեւոր ընկե-
 ութիւնը կապահովէ ընդդէմ հր-
 չեհի եւ ծովային վտանգներու:

Իզմիրի ընդհանուր զործակալը
 արտածուած է յանուն ընկերութեան
 ապահովագրեր կը բերու եւ ամեն ար-
 արագի պահանջումներուն չհատու-
 ցում ապաւինութեան և մեծ
 առատածեղութեամբ:

Ընդհ. Գործակալ Է. Իզմիրի
 եւ Այտընի Կուսակալութեան

سالا حنا محباط - بيروت

اكتب مستودع اسنان و كاونشك و اوائل اسنان
وكل اشهر معامل و با و اميركا. اسس سنة ١٨٦٣

دیش و دیش بیلری مخصوص الات و استیک دیبورتوسی

SABAS J. MOHBAT

BEYROUTH (Syrie)

Grand Dépôt de Dents & Caoutchoucs

FONDÉ EN 1863

The first & the largest Depot in the Levant

ՍԱԳԱՍ Ժ ՄՈՒԴԱԴ

Պ Ե Ր Ո Ւ Թ

Մեծ Մթերանոց ակուաներու և բաուշուքներու

Հիմնուած 1863 ին

Ամենէ առաջնակարգ և մեծ մթերանոցը Արեւելքի մէջ

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս ԿԱՆԺԻԿ Է՝ երբէք նկատողութեան չպիտի առնուին՝ առանց բաժանորդացնի ներփակման՝ եղած դիմումները: Բաժնեգինք կրնան զրկուիլ Մանտաբոսով, փ. գրով և կամ թղթատան բուլով 20 հատ 1 դրուշնոց բուլը 20 վրուշի հաշուով: Կորսուած թերթեր վերստանալ փափաքող պէտք է որ վճարեն անոնց գինը: Հասցէի փոփոխութեան պարագային անհրաժեշտ է երկու դրուշ զրկել: Զերատարակուած յոդուածք ետ չեն տրուիր: Եւ առանց բացառութեան՝ անպնտանիսանի կ'մնայ այս առթիւ խնդրուած ո եւ է բացատրութիւն: Կ ընդունուին նաեւ ծանուցումներ չափաւոր գիներով:

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնն է՝

ՉԱՐԵԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԹ	ՉԱՐԵԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԹ ԵՒ ԵՌԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
ՏԱՐԵԿԱՆ 50Զ. 12Զ.	ՏԱՐԵԿԱՆ 65 Զ. 15 Զ.	ՏԱՐԵԿԱՆ 25Զ. 6Զ.
ՎԵՑԱՄՍ. 25Զ. 6Զ.	ՎԵՑԱՄՍ. 35 Զ. 8 Զ.	ՎԵՑԱՄՍ.
Մէն Մի Թիի Զ. 1		Մէն Մի Թիի 7 Զ.

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի Պօլիս և Կեդրոնատեղին ու միակ գործակալն է Մեծ ԱՐԻՍ ԷՃ Զիւնճուհեան Պապ Եւի Ճիհալ Օղլու փողոց ք. 20. Կ. զտուի նաև ինչպէս Բերաի նոյնպէս և բոլոր լրագրավաճառներու և ծխափաճառներու մօտ հետեւի փառար:

Ուղղակի բաժնետիրագրուիլ փափաքողը պէտք է ղրմեն խմբագրութեան:

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی - از مبر

آر و لين ماموله غزنهسي صاحب امتياز و مدير مسئولی

M. Mamourian-Fils - Smyrne

Լ Ը Ս Օ Վ Է Յ Ր Ի

ԱՊՍԱՆՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՂԻ ԴԷՍ

ՊՐԻՆԻՑՍԷԼ ԹԻՒ 35 ՀԱՆՐԻ ՄԱՆՈՍ 35

Դրամագրուիս	10,000,000
» Վնարուած	.000,000
» Պահեստ	1,191,000

Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն ԼԸ ՍՕՎԷՅՐԻ չափ կրնայ այնքան նպաստ կատար պայմաններով ապահովագրել Տուն, Կարասի, Ապրանք եւն.:

ՎՆԱՍՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ

Աւելի ճշգնկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալութեան գրասենեակներն Շիշեմիյէր Աւստրական Լնամակասան վրայ:

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Ո Ւ Ծ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Յ :Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆԻ

ՆՈՐԱԴՈՅՆ ՀՐԱՑԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՍՏՈՒԵՐԲ ՀԻՆ ԴԷՄԲԵՐՈՒ — Տասնեակ մը պատմական կարևոր գէմքերու վըրայ բանասիրական ու ժամանակագրական գրուած մը՝ աշխարհաբառ կուռ և շաքարական ոճով, որ կրնայ նաև գործածուիլ դպրոցներու մէջ իբրև դասագիրք աշխարհաբառի. գին 5 դր2:

ՀԻՆ ԹՐԵՐ ԵՒ Բ. Գ. ՄԻՍԱԲԵԱՆ.— Միտաբեան Նշանաւոր գրագետ-փիլիսոփային կենսագրութիւնն՝ հանդերձ ժամանակակից պատմական պարագաներով. բանասիրական խնամուած հատոր մը գին 7 1/2 դր2:

ՏԱՍՆԵՒԻՆԵՐՈՐԳ ԴԱՐ ԵՒ ՅՈՎՀ. ԳՐՈՒՍԱՅԻ ՏԷՐՈՅԷՆՑ.— Տասնևիններորդ դարու Պուրքահայոց կրօնական, բարոյական և իմաստասիրական հակիրճ պատմութիւնն՝ հանդերձ Յովհ. Տէրոյէնցի կենսագրութեան, որ բարոյական ու կրօնական շինիչ թելադրութիւններ և կրօնա-փիլիսոփայական տեսութիւններ ալ կը պարունակէ՝ կարի հետաքրքրական. գին 12 1/2 դր2:

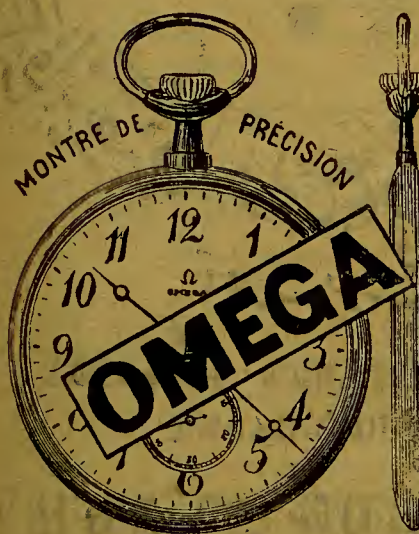
Կը գտնուին Կ. Գօլիսի բոլոր գրաւածառներուն, Բերա՝ Վասիլ և հեղինակին թով. 30 հատէ աւելի խնդրողներու (կանխիկ) կրկնայ 30 0/0 գին: Գրել առ այս հեղինակին հասցէին՝ Կ. Պօլիս Զաղմագճըլար Գըլլըճեան գրատունը:

Օ Մ Է Կ Ա

ՏԻԵԶԵՐԱՀՈԶԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՐՐՈՊԵՈՑ ԸՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ 1848ԻՆ

ՕՄԷԿԱ ՈՍԿԻ ԱՐԺԱԹ ՆԵՐՈՒ
ՊՈՂՊՈՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ
ՕՄԷԿԱ Մեծագին ժրջանակ
1900ի Բարիզի ցուցահանդեսն:

ՕՄԷԿԱ. — Այս ժամացույցերու
յատկութիւններն են՝

Ճշգրտահաւածին, սովորութիւն
և նորագոյթեան դիրքին միջոցներ:

ՕՄԷԿԱ Դիւրամտաշէլի գիներով
ժախտած ժամացույցերու ամենէն
սքանչելիներն են:

ՕՄԷԿԱ Ամեն մարդու գրո-
պանին մէջ գանձելիք միակ ժա-
մացույցն է այս:

ՕՄԷԿԱ

Անորդելի, անբաղդատելի միակ ժամացույցներն են ասանք:

Դիտել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

— Զուխտ - Պեղեարէն Թիւ 2 — Իգմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մերթ՝ մը ու
բիշ ամէն տեսակ ժամացույցներու արանց և կիներ նամաք շարաներ
գոհարեղէններ ինչպէս նաեւ ժամագործներու և ոսկերիչներու յա-
տակ ամէն տեսակ գործիքներ:

Յանձնարարութիւնք փոքրով և սրտատուար կերպով կը կատար
ուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏԻՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՂ

ԱՄՈՐԱԿԱՆ ԲՈՒՆԱՎԱՐՈՒՄ

ՀԵՐԵՐԷԻ ԿԱՑՈՒՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂ

ՅԱԳՈՐԴ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՀԵՐԷՐԷԻ ԿԱՑՈՒՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ Հանրաժանօթ և համալսարան
արտադրություններն կ'գտնուին այժմ Իզմիրի մասնաճիւղին մէջ, նոյն
խալ եւրոպական նմանօր նախ սեռակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱԲՈՒՆ ԵՐԶԱԶԳԵՍՏՈՒՆԵՐ

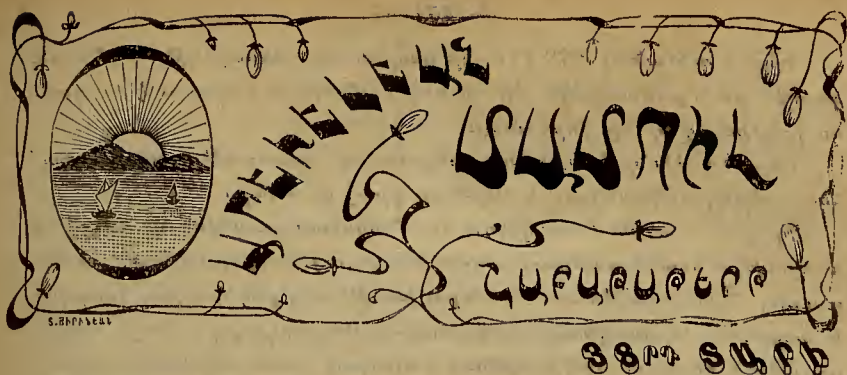
ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԵԿՏԵՆ Կ ՄԵՏԱԲՈՒՆԵՐ ԿԵՐՊԱՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱԲՈՒՆԵՐ ՍԱԼՓՈՐԵՐ, ՄԵՏԱԲՈՒՆԵՐ ԹԱՇԿԵՆՈՒ ԿՆԵՐ

ԳԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԵՏՃՈՏԷՆԵՐ ԵՒՆ ԵՒՆ

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրասիւ է՝ սակայն ո՛չ սոսա

6 ՄԱՅԻՍ 1908

ԹԻԻ 19

“ՆԱԿԵՐԱՅԻՆ ԲԱՐԵՇՐԶՈՒՄԻ ՍՎԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ”

(Les Principes de l'Évolution Sociale)

Մեծ . Տ . Տիգրան Մալանեան, քաղաքական և ընկերային գիտութիւններու վարդապետ (docteur), որ արդէն շատերուն ծանօթ է կառավարական պաշտօններու մէջ ցոյց տուած առաջգիմանքը գործունէութեամբ և գիտական անվիճելի կարողութեամբ, երկար տարիներ ուսումնասիրելով պատրաստած է վերոգրեալ անուն անկ և Քրտնասկան լեզուով պատկանելի երկասիրութիւն մը, որ տարւոյս սկիզբները հրատարակուած է նշանաւոր մամուլէն հեղինակներու կողմէ կազմուած Ընկերային գիտութիւններու ընդհանուր մասեանապարանի (Bibliothèque générale des Sciences Sociales) դասաւարակին մէջ: [*]

[*] Տ . Տիգրան Մալանեան՝ Եւդոկիոյ ծանօթ ընտանիքի մը զաւակն է եւ հոն ծնած է 27 Մայիս 1860ին, Լախնական կրթութիւնը սեղանական Ազգ. դպրոցներու մէջ՝ ստանալէ յետոյ, Իզմիր ուղարկուելու նպատակով եւ յունարէն սորվելու համար երկու տարի Եփեսոս դպրոցը կը յաճախէ, 1873ին իր հայրը անշուք կորսնցնելու դժբախտութեան եկարկուտով կարելի չըլլաւ անաջադեմ նպատակը իրագործել. 1875ին կ'ուղարկուի Գեորգեան ճեմարան, ուր կը մնայ մինչեւ 1878. Անցն տարին Պոլսու կուգայ եւ սեպտեմբերին Կալաթա-սերայի Կայսերական Լիսէն կը մտնէ եւ 1882ին շրջանաւարտ կ'ըլլայ. 1883ին Հանրօգոյս շինութեանց Նախարարութիւնը մրցում մը բացած ըլլալով ֆենութիւններուն կը մասնակցի եւ Օսմանեան Կայսերական կառավարութեան կողմէ երկրագործութիւն ուսնելու համար Գերմանիա կ'ուղարկուի. Հալլէի, Պերլինի եւ Լայպցիգի համալսարաններուն

Գիրքը ութածալ 288 էջէ կը բաղկանայ, ներածութիւն մ'ունի, գործին բուն բովանդակութիւնը երկու մասի բաժնուած է, եզրակացութիւնով մը կը վերջանայ:

Ներածութիւնը երեքական ընդարձակ հաստատոյթներով ընդհանուր տեղեկութիւններու և մէթոտի վրայ կը խօսի:

Գրքին առաջին մասը վերլուծում անուան տակ վեց գլուխով և բազմաթիւ հաստատոյթներով յառաջխաղացութեան (progrès), բնագլուծի, նմանողութեան, համերաշխութեան, ընկերական կապերու և ապրելու եղանակին վրայ կը ճառէ: Իսկ երկրորդ մասը համագրութիւն անուան տակ դարձեալ զանազան հաստատոյթներով ուղղութեան (direction), շտապումի (accélération) և խոտորումներու (aberrations) վրայ կը գրէ, պարզուած տեսութեան ամբողջումն եղող եզրակացութիւնը կը ծառայէ իբրեւ վերջաբան, որուն կցուած են ինչ ինչ կէտերու վրայ պարբարական և բուն գրքին մէջ ակնարկուած վիճակացոյցեր:

մեջ ուսման շրջանը կ'աւարտէ, եւ օրինական ֆենուքիսները յաշտութեամբ անցնելով Լայիցիկի համալսարանի փիլիսոփայութեան ճիւղէն (Faculté) Տօմէարի վկայական կ'ստանայ:

Պօլիս դառնալով 1889ին Կարևոյ նահանգին երկրագործական ֆրնէիչ կը կարգուի, հոն Տիպար ագարակ մը կը հաստատէ, 1890ին քեռ Գրուսայի երկրագործական վարժարանին Բ. Տեօրեկոնքեան կը փոխադրուի, քայքայ ևնոյն տարին հրաժարելով Պօլիս կը վերադառնայ. 1891ին Անկիւրիոյ նահանգին երկրագործական ֆրնէիչ կը կարգուի, հոն ալ Տիպար ագարակ մը եւ երկրագործական վարժարան մը հիմնել տարւոյն կը յաշտուի, այս պաշտօնի վրայ կը մնայ մինչեւ 1898, եւ այդ եօրը տարիներու ընթացքին մեջ արտաւորութեամբ պաշտօններով Էսկիշէի, Ասաիագար, Իգնիս եւ Գօնիս կը դրկուի. 1898ին պաշտօնէ ֆաշտելով ֆանի մը տարի Պօլիս կը մնայ. 1901ին կուգայ եւ կը հաստատուի Իգնիս, ուր պարտաւոր ժամերէն օգտուելով կը խորաստուգուի իր սրտահաճոյ ուսումնասիրութիւններուն մեջ, որունց ձեռնարկած էր 1885ին, որեւմէ ֆան երկու տարուան յարաւ աշխատութեան արդիւնքն է առաջիկայ գիրքը, այն է (Les principes de l'évolution sociale. Par Dicran Aslanian, Docteur ès sciences politiques et sociales. Editeur, Félix Alcan 1908. in-8 de 288 pages. Prix 5 francs.)

Ասկէ զոս Տ. Տիգրան Ասլանեանի վերջերս Ա. Մանկոյ եւ Արշալոյս օրաքերթի մեջ հրատարակուած գիտական, ընկերային, ֆաղափական եւ Տեսնագիտական հարցերու վերաբերեալ իմաստալից յօդուածներն ալ մեծ նաճոյքով եւ մասնաւոր գոհունակութեամբ կարդացուած եւ կարող անձերու կողմէ գնահատուած են:

Տ. Տիգրան Ասլանեան հաճած է նաեւ այս տարի տեղւոյն Պատ. Ուսումն. Խորհուրդին անդամակցիլ:

Ահա լուրջ աշխատասիրութիւն մը, որ մասնաւոր խնամքով կատարելագործուած բարձր կրթութեան մը բեղմնաւոր արդիւնքն է, և կրնայ նկատուիլ հարկաւոր ընտրելագոյն հատորներու բաղդատութեան և անձնական երկարամեայ փորձերու և քննութիւններու ամփոփումը:

Ուշադիր ընթերցող մը, կամ ուրիշ բառով ըսեմ, վերծանող մը կրնայ շատ դաս առնել և մեծ օգուտներ քաղել սոյն հոյակապ երկասիրութիւնէն, եթէ կարող կամ անկարող քննադատներ գտնեն քանի մը կէտեր, որոնց վրայ դիտողութիւններ ընել կամ առարկութիւններ մէջ բերել արդարացի ըլլայ կամ երևայ, անոնք ալ գործին ամբողջութեան վրայ ստուեր ածելու հանգամանք չունին երբեք:

Տ. Տիգրան Ասլանեան՝ Փրանսերէն իմաստասիրական գողտրիկ բաւերով, ներդաշնակ ոճով և մասնաւոր կարգ՝ ու կանոնով մը՝ յանձն առնալ է գիտականօրէ՛ արտայայտել ընկերական հարցերու վրայ կշռուած մտածումները, որոնց յատկացեալ իւրաքանչիւր՝ գլուխի պատրաստութիւնը՝ եւրոպացի ու է հեղինակի մ'ալ պատիւ պիտի բերէր:

Ուստի արդար հպարտութեամբ մը և ի սրտէ՛ շնորհաւորելով Տ. Տիգրան Ասլանեանը իր այս օգտակար և պատուաբեր յաջողութեան մասին, կը սիրեմ յուսով թէ՛ ներողամիտ պիտի՝ հանդիսանայ այն փափաքին նկատմամբ, որով կը համարձակիմ, առանց մասնաւ գէտ մ'ըլլալու այս անգամ համառօտակի և թարգմանօրէն ներկայացնել հայ ընթերցողներուն այն մասնաւոր ըմբռնումը և սեփական տեսութիւնը զոր յատկացուցած է ընկերային բարեշրջումին, և Ա. Մանդրոյ յաջորդ թիւով մը գրքին եզրակացութիւնը ամբողջովին հրատարակել:

Ընկերային բարեշրջումի մասին Տ. Տիգրան Ասլանեանի տեսութիւնը՝ այսօրուան գրեթէ ընդհանրացած պաղափարներէն մեծապէս կը տարբերի:

Հեղինակը՝ ընկերութիւն կանտանէ անհատներու այն համախմբումը, որ նպատակ մը իրագործելու կը ծառայէ, այս կերպով ընկերութիւնները կը բաժնէ երկու գասակարգի, այն է առժամանակեայ և մշտտեւ:

«Առժամանակեայ ընկերութիւններու առարկան է, կրթէ՛ հեղինակը, անհատական պէտքերու գոհացում տալ՝ անոնց դիտումներն ու միջոցները կազմակերպութեան պահուն տւելի կամ նուազ բացառաւորութեամբ կործնելն»:

«Մշտտեւ ընկերութիւնները ընդհանուր կերպով մը փոյթ կը տանին իրենց հաւաքական գոյութիւնն ու հանգստութիւնը ապահովելու: Անոնց կազմուիլն ու լուծուիլը կը ներկայանան յարաշրջումի մը ձեւին տակ»:

«Մամաւոր նպատակներով կազմուած առժամանակեայ ընկերութիւնները կենսաբանութեան և իրաւագիտութեան շրջանակներուն կը պատկանին:»

«Մշտապէս ընկերութիւնները կենթադրեն նոյնատեսակ անհատներ, որոնք սերունդ արտադրելու ընդունակութիւն ունին:»

Հեղինակը զբաղած է այս վերջին դասակարգի ընկերութիւններով և վանոնք նկատողութեան առած է միայն ընկերային բարեւշրջումի տեսակէտով:

Նախնական ծանօթութիւններու մէջ յայտնած է թէ՛ միայուն հանգամանք ունեցող մարդկային ընկերութիւնները բաղմատեսակ փոփոխութիւններու ենթակայ են:

Այս կերպով բաւական մանրամասնորէն կը բացատրէ թէ՛ ինչպէս կը յեղաշրջուին և անընդհատ կը կերպարանափոխուին ընկերային վարչութեան զանազան ձեւերը, բնակութիւններու փոխադրականութիւնը, տնտեսագիտական գործունէութեան մէջ ճոխութեան աճումն ու նուազումը, ինչքերու բաշխման յարափոփոխ եղանակը, հակառակութեան և համերաշխութեան փոխ ի փոխ երեւումը, թուական արժէքին բարձրացումն ու անկումը, իմացական տեսակէտով մերթ ընդ մերթ յայտնուած աւելի կամ նուազ յառաջխաղացութիւնն ու յետազնացութիւնը, վերջապէս բարքերը, սովորութիւնները, ցեղային և կրօնական կազմակերպութիւնները և համայնական գաղափարները:

«Յետոյ ամփոփելով այս ամէնը կ'աւելցնէ թէ «Ամբողջութիւնը այն փոփոխութիւններուն, որոնք կը կատարուին հաւաքական վիճակներու, ընկերային գոյութեան պաշտօններու և պայմաններու մէջ, նմանապէս այդ փոփոխութիւններու բնական կապակցութիւնը կը կազմեն ընկերական գիտութիւններու առարկան»:»

Այս բացատրութենէն անմիջապէս վերջը կը յարէ թէ «Անոնք բարեշրջումի գաղափարին բովանդակութիւնը չեն պարունակեր, որովհետեւ բարեշրջումը փոփոխութեան կամ կերպարանափոխութեան հետ նոյն չէ, այլ կանոնաւորու տեսական կարգի մը գաղափարը կը պարունակէ, այսինքն բարեշրջումը կերպարանափոխութիւն մ'է, որ շարայարուած կարգադրութեան մը համեմատ կ'իրագործուի, մինչդեռ հարկ չէ որ ամէն կերպարանափոխութիւն որոշ կարգի մը համաձայն ըլլայ:»

Հ. Սփէնսէրի տեսութեան վրայ ընդհանրացած գաղափարներու համեմատ «բարեշրջումը կը ներկայացնէ նախ և առաջ փոփոխում մը նուազ յարակից ձեւէն՝ աւելի յարակից կերպին. երբ անյարիրը կը դառնայ կըլլայ յարակից, նոյն առեւն միօրինակն՝ ալ բաղմաձիւ կը վերածուի, վերջապէս բարեշրջումի մէջ համասեռ այլասեռի, անորոշը որոշի կը փոխուին, մէկ կողմէն առաջդիմութիւն տեղի կունենայ պարզութենէն դէպի բաղմամասնութիւն, միւս կողմէն

նոյնը առաջ կուգայ խառնաշփոթութենէ դէպի կարգադրութիւն, անորոշէն դէպի որոշ յօրինուած մը:»

Այս կերպով Սփէնսէրի գրութեան կամ տեսութեան մէջ բարեւշտումն ու առաջդիմութիւնը հանգունատիպ են, մինչդեռ մեր հեղինակը բարեւշտումը կը նկատէ իբրեւ կերպարանափոխութիւն մի, որ համակերպ է առաջդիմութեան զաղափարին հետ միջավայրի մէկ տեսական կարգին:

Իրաւ է որ կրթութեան կեդրոններու տեղափոխութեան մէջ կլիմայի ազդեցութիւնը նոյնիսկ պատմականօրէն քիչ մը չափազանցուած, և ուղղութեան պիծերը բոլորովին անտեղիտալի կերպով նկարուած են, բայց ժառանգականութիւնը իր համբաւէն շատ քան կորանցուցած, և ցեղերը հարող և նմանող անուան սակ տարբեր դասակարգերու բաժնողներուն կարծիքը ներկայացուած է գրեթէ իբրեւ արդիւնք նախապաշարումի:

Ներկայ երկասիրութիւնը պատմական, տնտեսագիտական և ալլ գիտական հաւանելի տուիքներու վրայ հիմնուած ըլլալով, մարդկային սեռի ծագման գրեթէ անլուծանելի խնդիրը, ինչպէս նաև այդ մասին ուրիշ հեղինակներու կողմէ մէջ բերուած հաւանական կամ անհաւանական կարծիքները, ենթադրութիւններն ու վարկածները մէկգի դրուած են:

Այս գործին մէջ անձնականութիւնն ու հարկադրութիւնը, լաւատեսութիւնն ու յոռետեսութիւնը զիրար չեն ջրեր, հոս ընկերական նիւթական, մտաւորական և բարոյական կապերը ամրապնդուած, և միջավայրի վարդ ու սարքերու, նոյն իսկ աւելորդապաշտութիւններու օգտաբեր համարուած հանգամանքներն ալ նկատուցութեան առնուած են:

Կենդանական աշխարհի մէջ անվերջանալի առաջդիմութեան մարդկային սեռին յատուկ եղած ըլլալն ալ գիտական ընտիր փաստերով ապացուցուած է:

Նրանի թէ հայ հրատարակութիւններու մէջ լայն էջերը այս կարգի կենսական հարցերու և իմաստասիրական խնդիրներու յատկանորոշ, և գիտութեան իրական կարեւորութիւնը մեր մէջ ալ գտնէ զգալի դասնար:

ՆԱԶԱՐԷԹ Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ԱՅԳԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՂԵՔՍ. ԷՖ. Փանոսեանի հրատարակած Այգեկաւրբի հատորներէն կ'զանդէի գրատանս մէջ, փափաքող կրնան դիմել գնելու և կ'արժէ որ ամէն անհատ հատ մ'ունենայ այդ հատորէն, զրակսն հաճոյալի ժամանց մ'ունենալու եթէ կ'փափաքի: Գինն է 5 զրշ:

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՒՒՐ

ԻՊՐԱՀԻՄԻԱՅԷ ՄԵԺ. Տիար Թարագեան որ քաւական տարիներէ ի վեր տարեկ ն Ա Մամուլ մը կ'նուիրէ Եփ Գոլէճի ուսանողներէն միոյն, ուրիշ տարեկան թիւ մ'ալ սկսած է նուիրել այս տարի Ակնի մէջ գտնուող անհատի մը, շնորհակալութեամբ կ'արձանագրենք այս գրական նուիրատուութիւնները:

ՀԱՄԱՐ ԱԼՔ (*)

ԱՅ

Միայն բժիշկները համոզուած էին թէ շնորհիւ իրենց ամենօրեայ այցելութեան Ս . առաջնորդը օրէ օր ինքզինքը՝ կը գտնէր, ջոջերը կը թռէին հաւատալ թէ Աստուծոյ ողորմութեամբ կ'առողջանար իր տեսակին մէջ աննման բարերար հպիսկոսոսը, որուն գոյութիւնը անհրաժեշտ էր եկեղեցւոյ պայծառութեան և հաւատքին անսասան պահպանութեան համար . իսկ ժողովուրդին ստուար մասը լռին կը խնդար եղածին :

Ժողովուրդը հակառակ իր խտկութեան՝ բնածին դատողութիւն մը ունի, որով ոչ այնքան շուտափայլ ու վարդապոյն կը գտնէ ամէն բան որ իր հոգեւորականներու դատէն կը ծագի և ասոր համար Հայ կղերին կորովը միշտ անգօր ու ջլատուած կը մնայ իր յետազէմ ու եսամոլ ձգտումներուն մէջ և ասիկա չէ թէ մեր կրօնաւորները արեւմտեան կղերէն նուազ խելացի ու նուազ ճարտար ըլլալուն համար՝ այլ որովհետեւ հայ ժողովուրդը սովոր չէ ու չկրնար ընտելնալ այն տխուր դրութեան որով իր զաւակներուն կրթութիւնը հաւատքով ու երկեղածութեամբ պիտի յանձնէր կղերին, ինչպէս արեւմտեքի բոլոր քրիստոնեայ հասարակութիւնները, միջին դարէն մինչև մեր օրերը, կրօնական միաբանութիւններէ՝ կ'սպասէին ճշմարիտ դաստիարակութիւնը . իրաւ է թէ Ծրանոս մէկ դար առաջ մեծապէս դժուրեց ու ջլատեց այդ կործանարար դրութիւնը, սակայն տեսնեք որ նոյն Ծրանսան գեռ այսօր կրցաւ դնել վերջակէտը ընկերային այդ մեծ պայքարին, հաստատելով Եկեղեցւոյ ու Պետութեան միջև հաշտելի բաժանումը :

Քրիստոնեայ մոլեռանդներու խումբերը հիմնապէս միօրինակ են, ազգութիւն չունին . իւրաքանչիւր խումբ իր շրջանակին ու միջնուրտին մէջ նոյն խմորն ունի ինչ որ ունին դրացի կամ հեռաւոր այլատարր մոլեռանդ խումբեր, սկսելով ամենէ ուժեղ ու թանձր հատուածէն մինչև տկարագոյն ու վտիտ խմբիկը :

Որովհետեւ արեւմտեքի մէջ դաստիարակութեան վարիչ հեղինակութիւնն էր կղերը՝ բնականօրէն ժողովուրդներն ալ կը մնային մոլեռանդ . միևնոյն ժամանակ սակայն յանուն քրիստոնէութեան գործուած զեղծումը և կղերին աններողութիւնը ծնունդ կուտային անմահ հանճարներու, շնորհիւ որոնց քաղաքակրթութեան արեգակը եկաւ փարատել միջին դարի խուարը :

Թէ Հայ ժողովուրդը՝ որու մտաւորական աշխարհին մէջ իր կղերը չէ տիրապետած կամ խիստ անձուկ ու սահմանափակ դեր մը միայն կատարած է . ինչո՞ւ համար չէ կրցած հասնիլ մինչև զարգաց-

(*) Տե՛ս Թիւ 18, էջ 415:

ման գէնիթը. ժողովուրդ մը՝ որ ի բնէ արթուն, գործունեայ, ամեն արուեստի յարմար, ոչ այնքան ստեղծող, այլ վայելչօրէն հետեւելու առաւելութեամբ օժտուած է, որ զարգացման բոլոր տարրերը հեշտիւ ըմբռնելու, զգալու, իւրացնելու և ըստ այնմ աւելի փայլուն հանգամանքով մը ձուլել և արտադրելու հիանալի յատկութիւն ունի, որ վերջապէս կեանքի պայմաններուն տեղեակ է և, ինչպէս կ'ըսեն ռամկօրէն, հացը քարէն կը հանէ, ինչո՞ւ համար իր ընդհանուր գիծերուն մէջ անոպայ, չտես, դիւրահաւան, ամբարտաւան, սակայն ոչ-ցեղային այս տիտուր երեւոյթներուն տակ կը տատամսի զարգացման հանդէպ. ահա խնդիր մը՝ որ կը կարօտի շրջահայտաց ու խնամեալ ուսումնասիրութեան, իրեն մեկնակէտ ունենալով Հայ ցեղին բնութօսական և հոգեբանական պատմութեան մանրակրկիտ քննութիւնը, անտարակոյս վէպիս ծուալը ինչպէս և ուղղութիւնը չկրնար տանիլ իր մէջ այս կուռ երկը, որուն եզրակացութիւնը պիտի յանգէր այն ցաւալի ճշմարտութեան՝ թէ նոյն ինք մեր ժողովուրդն է գլխաւոր պատճառ իր յետադիմութեան: Ուստի կ'անցնիմ:

Ուրեմն ժողովուրդը կը խնդար կատարուած կատակերգութեան վրայ, դիմակաւոր դերասաններուն վրայ, առանց սակայն թափանցելու խաղի բուն ոգիին. ջոջերը՝ թերեւ աւագերէցին թելադրութեամբ կը տարածայնէին թէ առաջնորդը կարծուածէն շատ աւելին կը կտակէր, վասնզի նորին սրբապնութիւնը իր սեփականութեան քառապատիկը կը նշանակէր կտակին մէջ, այսինքն չունեցած հարստութիւնն ալ լիաբուն կը բաշխէր իր սիրեցալ հօտին:

Կատակերգութեան այս կարեւոր կէտը անշուշտ կը պահէր իր մէջ աւելի կարեւոր գաղտնիք, որ անծանօթ կը մնար հասարակութեան, ուրեմն առաջնորդը հարուստ էր այնքան աւելի՝ որքան կը թուէր մինչև այն օրը սակաւապէտ, և սակայն պարզ էր գաղտնիքը, հակառակ իր կնճռոտ ու մանուածոյ ձևին:

Շնորհիւ հնադարեան սովորութեան մը՝ որով աղքատը կ'երեւի միշտ աղքատ ու կարօտ, Սրբազանը յաջողած էր տարիներու ընթացքով հարստանալ, իսկ յետոյ որպէսզի մէկ ոստումով կարենար հասնիլ իր նպատակին, այսինքն վստահեցնել ու սիրաշահիլ ժողովուրդը թէ ինք անձնուրայ էր իր կեանքին հանդէպ և անձը կը դնէր հօտին վրայ՝ մէկ հարեւածով փչելը հին սովորութիւնը և յանդուգն բաղդախնդրի դեր ստանձնեց:

Իբրեւ գաղտնիք հաղորդեց ամենէ ականաւոր ջոջերուն ինչպէս և աւագերէցին թէ իր ծնած խիստ հեռաւոր քաղաքը վերջերս մեռած էր իր մօտ ազգականներէ յետին մնացորդ ծիրունի մը, որու միակ ժառանգորդն էր ինք և անրու հարստութեան մը կը տիրանար. թէ իր փափաքն էր իր բոլոր սեպականութիւնը թողուլ իր առաջնորդած և այնքան մեծարուած գաւառին նշանակելով մէն մի հաստատութեան համար քրոշ գումարներ, ասկէ զատ կը վերապահէր

պատկառելի գումար մը որբեր և այրիներ խնամելու, չքաւոր աղ-
ջիկներ օծակելու և այն բոլոր կարօտ և համեստ ընտանիքները մխի-
թարելու համար սրանք չէին կրնար մտաբոլ, նոյնպէս որոշած էր իբր
յիշատակ ծանր ու թանկագին բնձաներ այն բոլոր երեւելի անձնաւո-
րութեանց համար՝ որոնք ղինքը պատուած էին և նեցուկ ու զօրա-
վիգ ելած իր առաջնորդական երկար չրջանին մէջ իր կտորի գծուար
ու փախուկ պաշտօնը վայելչապէս կիրարկելու գործին մէջ :

Այսքան փայլուն խոստումներով ճոխացած յայտնութեան առջև
բնական էր ուրեմն որ ժողովուրդը յափշտակուէր ու ջոջերը աւելի
քան երբէք քծնէին իրենց կուռքին մօտ :

Մէն մի ջոջ բռնն եռանդով յարեցաւ այդ կուռքին, հասկնալու
համար թէ կտակէն ինչ բաժին միճակուած էր իր անուան. այս մրցու-
մով առաջնորդն աւելի վեր կը բարձրանար իր դիրքէն, անշուշտ
որ մը աւելի ցած իշխալու համար :

Բայց ժողովուրդը զարմանալի է, հակառակ իր մշտական ան-
տարբերութեան՝ ամեն պարագայի մէջ նա չնմանիւր միշտ ջուրի, որ
ցածին կ'ընթանայ. ժողովուրդը սրքան ալ թոյլ, անզգայ և ապուշ
վերաբերում ունենայ հանրային գործերու հանդէպ՝ գոնէ կը
սիրէ մերթ գտարձանալ և յետոյ կուռիլ գայթակղական պարագա-
ներուն, մանուշանդ երբ խնդիրը կը գտնայ առաջնորդի մը դեր ու
դէմ կուտակցութիւններու միջև. Հայ առաջնորդէն աւելի ոչ ոք կու-
րոյ է և գլխակցութիւն ունի իր վարած հօտը կուտակցութիւններու
բաժնել ու երբեմնի ոչխարները գայլի կատաղութեամբ իրարու դէմ
գրգռել :

Այն ժամանակ մեքենան կը լարուի, և ջուրը անցնելով անոր
պողպատեայ ալիքներէն իր բնական ուղղութիւնը անհամեմատ զօ-
րութեամբ գէպ ի վեր կարճակուի հրդեհը մարելու համար, այդ մե-
քենան էր Պարմանեան :

Պատուաւոր նկարագիր, անկեղծ հոգի, լայն սիրտ, առատաձեռն,
հպարտ՝ քուտթեան դէմ, ներսը ու վեհանձն՝ փոքրութեան հանդէպ,
բոց՝ կեղծաւորութեան, անողոքելի՝ բռնութիւնն ու զրպարտութիւնը
պատժելու մէջ, սխերիմ՝ նոխապաշարման, ահա այս բոլոր առաւե-
լութիւններով կը փայլէր Պարմանեան բարոյական կեանքի բարձր
մակարդակին վրայ, և ասոր համար գրեթէ ոչ մէկ բարեկամ չունէր
քաղաքին մէջ. կ'ստէր բնկերութիւնը, վառնալի ոչ ոք կարօյ էր
զինքն հառկնալ, փոխադարձաբար նա ոչ ոքի վրայ կը գտնէր մար-
դավայել յատկութիւն :

Կղզիացած կեանք մը կը վարէր իր պաշտօնական կնոջ հետ, պո-
րտապոյ ժամերը կ'անցունէր իր ճոխ գրատան մէջ, որու նմանը մինչև
այսօր ոչ մէկ հարուստ հայ չէ սեպհականած :

Հակառակ իր համբերատար ու քաղցր բնաւորութեան՝ իր ձեռ-
քերուն մէջ ամեն բան զէնք էր կեղծաւորութեան դէմ, ասոր համար

ուր ուրեք յուզարկաւորութեան կամ ազգականի մը հարսնեաց պարագաներէն զատ երբէք եկեղեցի չէր դնար. ազգային պաշտօն չէր տրուած իրեն, վասնզի իշմիրցի էր ու պատուաւոր. խոյց Տաճարէն դուրս և առաջնորդարանի սեմէն հեռի կատարելագործեալ մարդն էր, որու նմաններով լեցնելու համար աշխարհք Քրիստոս կոմովին խաչուեցաւ: Ամէն բարեսիրտական հանդանակութիւններու առատօրէն կը մտնակցէր ունն անունին տակ, ու Պարմանեան որոմի գոյութիւնն էր մանաւանդ կործեցեալ բարձր դասին մօտ:

Երբ հասարակութեան մը մէջ ազգականութիւնն ընդհանուր է, հոն պէտք է որ սրբութիւնը հալածուի. խոյց սակայն մուկիրու ընկերութիւնը չկրնար ժողով կազմել կատուի ներկայութեան. այս ազտօտ գողերը մութին կը դարձնեն իրենց շահատակութիւնը, և ահա իրեն բնական թշտամբին մինչև իսկ հոտէն կը փախչին:

Առանց իր գիտակցութեան ազդատներու դասակարգն էր որ կը յարգէր ու կը սիրէր զինքը. նոյնպէս Տիկին Պարմանեան չքանդունելու մնացնան եղած էր: Կան պարագաներ, ուր այս գոյակարգը ջոջեր կը տապալէ:

Տէր Մնակ Պարմանեանի երկտղը կարգաւորն անմիջապէս զգաց թէ ունկնդրութեան ուղղակի հրաւեր մը կը պարունակէր թուովը, ու դողօց, վասնզի իր սիրտին բոլոր տրոխումները, իր բովանդակ մտածումները, տեղեղին տմբողջ գործունէութիւնը միայն մէկ առարկայի վրայ կը մնային գտնուած. Վերջինն էր այդ Մաղնիսը: Պարմանեանի նամակն իր դատակնիքն էր արդէն, երիտասարդ այրին իր ծաղկատի հարսին ձեռքը պիտի խնդրէր իրմէ. դժոխք...

Այսպէս կը մտածէր քահանան և հակառակ իր կոմքին՝ երկովեաց բաղուկէ մը կը մղուէր ծամ տալ՝ պնդելով իր մահու վճիռը:

Նա լուր կը ճանչնար մարդը, և այդ մարդուն առջև միայն իր արուեստին բոլոր թելադրութիւնները թոյլ տուելով կը ներկայանար, այսինքն կեղծիքը. ու Պարմանեան լուր կը ճանչնար քահանան, և այդ քահանային միայն կրնար վստահիլ, վասնզի համոզուած էր թէ նա իր բազմակողմանի շահերուն բերումով չէր կրնար ստել իր մօտ և թէ իր կուռ ու զօրաւոր թելադրութեան տակ չլիտցակապ կալաւ նաւոր մէկը, գոր մտաի թեթեւ հարուած մը կը բաւէր իր կամքին ուղղութեան մղելու:

Պարմանեան իր դրստան մէջ կ'ըբայէր երբ սպասուոր մը եկաւ ծանուցանել Տէր Մնակ հօր այցելութիւնը:

Վայրկեան մը յետոյ սովորական չոր յարգանքները փոխանակուելէ ետեւ երիտասարդ այրին հարցուց:

— Ստացա՞ք տոմար:

— Այո՛, սիրելի, և այդ մասին ձեր խորհուրդին զիմեւ: Հարկն զգայի, պատասխանեց քահանան իր խօսակցին անասորբեր դիրքէն հանդարտելով:

— Ի՞նչ խորհուրդ կուզէիք որ ես յղանամ քանի որ այդ գործին նախաձեռնութիւնը ինծի չվերաբերիր :

— Այդպէս , բայց որովհետեւ դուք միայն ձեռնհաս էք ու կարող՝ դաստիարակութեան գործին ուղղութիւն տալու , ի՞նչ բան անհեթեթ կը գտնէք իմ դիմումին մէջ :

— Ոչինչ անսարակոյս , բայց նա որ տուն-դպրոցին գաղափարն յղացաւ , կարող է նոյնպէս զայն վայելչօրէն մատակարարելու եղանակը կիրարկել շնորհիւ իր վարդապետն և իր մօր մասնագիտութեան , մանաւանդ որ ձեր բնակարանը չէ թէ ուսման տաճարի պիտի փոխուի , այլ պարզապէս հոն երախտներ պիտի մշակուին յետոյ բուն դպրոցին պատրաստուելու համար :

— Ինչ որ պարզ է , սիրելի :

— Ուրեմն կարգադրուած է ամեն բան :

— Այո՛ և ո՛չ . . . :

— Բացատրեցէ՛ք , եթէ այո , վաղն առաւօտուն իմ փոքրիկը ձեզ պիտի խրկեմ , իսկ եթէ ոչ , պատճառը , խնդրեմ :

— Պիտի աղաչէի ձեր ազնուութեան որ չսնդէիք այդ մասին , թողունք գործն իր բնական ընթացքին . . . :

— Ընդհակառակը , կ'ուզեմ կը պահանջեմ գիտնալ թէ ո՞վ կը յանդգնի հակառակիլ , կամ ի՞նչ բան կրնայ արգելք դնել այն ձեռնարկին՝ որ իր տեսակին մէջ անդրանիկը պիտի ըլլայ . այո՛ , կ'ուզեմ գիտնալ , վասնզի իմ նկարագիրը ու պարտականութիւնը ինչ կը պահանջեն ժողովուրդի զաւակներուն դաստիարակութեան ընձեռել , և եթէ կ'ուզէք , իմ բացարձակ իրաւունքն է ամեն խոչընդոտ զարնել , փշրել , վասնզի զաւակս պիտի յանձնեմ ձեր օրհնեալ ընտանիքին : Ուրիշ բան , եթէ դուք ձեր կոչումին բերումով՝ որ դժբաղդաբար հակակիր է այն բոլորին որ սքեմին շուքէն դուրս է , չէք համոզուած գործին Աստուածահաճոյ բնութեան :

Բայց ես կ'ուզեմ , կը փափաքեմ ժամ առաջ սկսիլ այն անմեղ ու բարերար զբաղման՝ որով մեր խեղճ հարսին անդարմանելի վիշտերը պիտի մեղմանան :

— Ուրեմն ի՞նչ ուրիշ արգելք :

— Ես կ'ուզէի որ Սրբաղան առաջնորդն իր օրհնութեամբ պսակէր գործը . . . :

— Ու տեսաք որ կը մերժէ , այնպէս չէ՞ :

— Դժբաղդաբար :

— Իր մոլեռանդութիւնը միայն կը գտնէք պատճառ այդ բարբարիկ մերժումին :

Քահանան չուզեց պատասխանել ու Պարմանեան գոչեց :

— Ինչ որ պիտի լսեմ ձեռնէ , Տէր հայր , մի՛ կարծէք թէ զարհուրանքով պիտի համակէ իմ անձը , վասնզի ես դժբաղդութիւնն ունիս ձեր մեծաւորին բուն խմորը ճանչնալու . . . ուստի մի քաշուիք անոր

հազար արարքէն գոնէ մին խոստովանելու, որ շատ թելթել պիտի կշռէր բաղդատութեամբ միւս բոլորին, զոր ես պիտեմ արդէն... պարզեցէք ձեզ մահացնող տաղնապն ինծի աշնպէս՝ ինչպէս պիտի պարզէիք ձեր պատարագած սեղանին առջև. Աստուած երկուր համբերելու առաւելութիւնն ունի մարդկան վրայ, իսկ ես պարտիմ անմիջապէս պատժել չարը, որ իր կարգին պարտաւ որ է անմիջապէս ջրլատուիլ, վստնգի ոչ ոք կարող է երաշխաւորել իմ կեանքը մինչև առաւօտ. ո՛հ, առաւօտուն պէտք է որ ձեր հարսը աղատօրէն զրկէ իմ անմեղ որբը...:

Մահու կայլակներ կ'ողողէին աւագերէցին ճակատը. ստեղ չէր կրնար ճշմարտութեան կուռքին առջև, որ անմեղծելի էր իրմէ գուրս ամենուն համար, կեղծիքի ստուեր մը բաւական էր անմիջապէս արտաքսուելու, ուստի իր շահերուն պահպանման համար նա պարտաւոր էր գոնէ այդ երիտասարդին մօտ միայն հաւատարմօրէն կատարել իր Վարդապետին պատուէրը, «մի՛ ստէք»:

Ո՛հ, չէր ստեր, չէր կրնար ստել, բայց կը տենջար լռութեան դատապարտելու ինչ որ խոստովանելով կը կարծէր իր կեանքը մատնել:

Պարմանեան աւելի բուռն չեշտով մը յարեց:

— Դուք շատ յուզուած կ'երևիք, ես ձեզ չտեսայ մինչև իսկ տմենէ մեծ դժբաղդութիւններու առթիւ այսքան ուժասպառ, դուք հիւանդ էք, յուսահատութեան աւերը յայտնի կը պարզուի ձեր գէմքին վրայ... դուք գաղտնիք ունիք, քահանայ:

— Եթէ գաղտնիքն իմս ըլլար՝ դայն իր սաղմին մէջ խեղդելու միջոցը ձեր քով պիտի գտնէի. բայց ո՛ր օրէնք կը ներէ ուրիշի մը գաղտնիքն հրապարակելու:

— Այն օրէնքը, որ ոչ մէկ պայմանի տակ կրնայ ներել գաղտնիքի մը երեսէն անմեղսեղութեամբ դատապարտութեան: Դուք չէք համարձակիր ձեր խիղճին, ձեր կոշումին հակառակ զեղծում գործել, ինչ որ տաքինութիւն է ըստ ինքեան, բայց նոյն տաքինութիւնը ամենէ տգեղ և աւերիչ զեղծումը կը նկատուի երբ գաղտնիքը իր շրջանովը շանցնելով չարիք արտադրելու ընտելեամբ գոյացած է:

Քահանան կը լռէր:

— Դուք չէք ուզեր խոստովանիլ ինքնաբերաբար... գոչեց Պարմանեան իբրև անողորմելի դատաւոր մը, որ ամբաստանեալին լռութիւնը կ'ըմբռնէ իբր անոր ոճիրին անտարակուսելի ապացոյցը. լա՛ւ ուրեմն, ձեր խիղճը չխուռլելու համար պատասխանեցէք հարցումներու. ըսէք այժմ, ի՞նչ պիտէք երէկուան արկածին վրայ, որով կարծուեցաւ պա՛հ մը թէ առաջնորդը կաթուածահար ինկաւ:

— Բայց ես կորսուած եմ, նա պիտի պիտի կործանէ և տունս հիմէն կը խախտի...:

— Եթէ ձեռքը՝ որ ամենէ առաջ այդ մօլութեան կուռքը պիտի

փշրէ, դեղևի հարուածելու . . . :

— Մեծ պիտի ըլլայ գայթակղութիւնը:

— Աւելի մեծ պիտի ըլլայ գաղտնիքին շարունակութիւնն ու հետեանքը . . . ըսէք ինձ, քահանայ, ձեր հարսը ի՞նչ կը փնտռէր առաջնորդին մօտ:

— Իր դպրոցին վաւերացումը խնդրելու գնաց:

— Ինքնաբերաբար:

— Ո՛չ, իմ թելադրութեամբ:

— Գոհ մնացի՞ք այդ թելադրութենէն:

— Ընդհակառակը, կը խոստովանիմ որ գէշ ըրի . . . :

— Շատ գէշ մանաւանդ, վասնզի կը ճանչնաք առաջնորդը իր զանգուածը կազմող ամենէ նրբին հիւլէներուն մէջ իսկ, ու գիտնալով թէ . . . :

— Բայց կ'ուզէի վերջ տալ . . . :

— Ի՞նչ բանի:

— Առաջնորդին զեղծումներուն:

— Ձեր հարսէն զատ չկա՞ր ուրիշ միջոց, տարբեր գործիք:

— Ես գիտէի որ այդ գործիքէն դուրս առաջնորդը ուրիշ ոչինչով կրնար փշրուիլ, վասնզի վստահ եմ Վիրգիլի հեկարագրին:

— Բայց ասդին չմտածեցիք հասարակութիւնը, որ ծափ կը զարնէ գայթակղութեան, մանաւանդ ջոջերը, որ սրբապղծութիւններ կը նուիրագործեն, և իրենց կուռքը փառաբանելու համար յոռեգոյն զրպարտութիւններու ոյժ կուտան, ու մինչև իսկ կ'ստեղծեն զանոնք:

— Զոջերը պարտին վախնալ ինէ . . . :

— Մինչև ո՞ւր հասաւ առաջնորդն իր . . . փորձին մէջ:

— Շնական կիրքի բոցերով նա մերկացաւ իր բովանդակ տգեղութիւնը:

— Ահ, մինչև հո՞գ . . . :

Եւ այս անգամ Պարմանեան ինքն էր որ կը դողար:

Վայրկենական լուութենէ յետոյ շարունակեց հարցաքննութիւնը:

— Որքեայրի՞ն պատմեց արկածը ձեզի:

— Նա սիրով կը մեռնի՞քան ըստ մը արտասանել այդ մասին:

— Ուրեմն ուսկէ՞ գիտէք:

— Ես ներկայ էի տեսարանին:

— Ահ, մինչև իսկ ձեր ներկայութեան . . . ուրեմն ինչպէ՞ս կ'անջ

գիտէ այրին . . . :

— Ես թաքուն կ'սպասէի վարագոյրին ետեւ . . . :

— Ի՞նչպէս վերջացաւ տեսիլը:

— Վիրգիլն պիտի սատկեցնէր վագրը եթէ . . . :

— Տատրակ մը վագրին դէմ . . . չեմ հաւկնար: Քահանայ:

— Տատրակը արծիւ էր դարձած ու վագրը չէր կարող վերստէ Լաոնիլ, Վիրգիլն առաջնորդին դանակով պիտի սպաննէր զանի եթէ

դուռը չի բանար:

— Վիրդին գիտէ՞ր ձեր ներկայութիւնը:

— Ո՛չ, յետոյ ես յայտնուեցայ առաջնորդին միայն ու կարծեցի թէ նա կաթնաձուլ ինկաւ:

— Պէտք է որ իյնայ...:

Գոչեց Պարմանեան ձեռքն ուժով ճակտին տանելով, ուսկէ իբր թէ վճռական խորհուրդ մը քաշէր, հանէր:

Յետոյ յաղթական շեշտով մը յարեց.

— Այս գիշեր, ժամը տասին առաջնորդարան գտնուեցէք Տէր հայր:

Աւ Տէր Մնակ իբրեւ ալեկոծման հետեւանքով հրերուն հիւսնոք մը մեկնեցաւ:

(Շարունակելի)

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԲԱՐԵՑԵԱՆ ԲՐՈՆԵԿ

Բարիչ, 3 Մայիս 1908

Hopital Boucicaut

Վախ... հիւանդանոցի մը մէկ անկիւնէն գրելու էի ես Բարեցեան իմ առաջին քրոնիկա...:

Աս ինչ չարագուշակ սկզբնաւորութիւն:

Եթէ ճակատագրային բան մը կայ եղածին մէջ, առանց յոռեւ տեսութեան՝ սպասելու է որ վերջին յօդուածս ալ գրեմ ... գերեզմանատունէն:

— Հիւանդանոցին և գերեզմանատան մէջ մասո մը կայ, պիտի ըսէր մեղամաղձոտ գրագէտս մը և պիտի պահանջէր որ իր ընթերցողները հորթի պէս արցունք թափէին իր այս տխուր տողերը կարդալնէն ետքը:

Ատոնցմէ չեմ բարեբաղդարար և եթէ ասանկ սիրտ խշխշուկ բառերով կոկնիմ յօդուածս, ճշմարտութիւն մը ըսելէ տեղի՛նպաւ տալիս եղած է couleur locale մը տալ անկողնի մէջ գրուած քրոնիկի մը:

Հիւանդութիւնս սակայն պէտք էր որ արգելք ըլլար գրիչ շարժելու և զերծ պահէր զիս chloroforme հոտոյ գրակախութիւն մը ընելու հարկէն:

Վերջապէս ոչ ոք կտրիպէր զիս գրելու:

Ֆիզիքական հիւանդութիւնս բաւական բանաւոր պատճառ մըն էր գոնէ տալիս մը բացակայելու Մամուշի էջերէն:

Ի՛նչ ընեմ սակայն որ միւս հիւանդութիւնս... գրեթէ անտես զօրաւոր փրթաւ և իբրեւ թէ բան մը եղած չըլլար, նորէն մատու-

ներուս մէջ դրաւ գրիչ մը:

Առաջին հիւանդութիւնէս պրծեցայ վիրաբուժական opérationով մը. երկրորդէն բուժուելու համար ուրիշ opérationի մը պէտք ունիմ, այս անգամ... պորտալին մէջ և եթէ կը վարանիմ ընել տալու, պատճառը այն է որ աշխարհիս լաւագոյն սակարանին մէջ չես գտներ Dr Nelatonի պէս մէկը որ կանխաւ երաշխաւորէ քեզի ընելիք operationիդ յաջողութիւնը:

* * *

Այսօր կիրակի Մայիս 3, Բարիզի համար մեծ օր մըն է:

Դուրսը քաղաքացիական ընտրութիւնները կը կատարուին կոր:

Նոյն իսկ մեր սենեակին հիւանդապահը Leopold երկու ժամ բացակայելու հրաման առաւ ma mèreէն, իր քաղաքացիի պարտականութիւնները երթալ կատարելու համար:

Ընտրութիւններու պարագան միտքս անգամ չպիտի գար եթէ այսօր՝ օրն ի բուն, ականջիւ չի զարնէին անդադար սա չորս բառերը.

— Pour qui votait-on ?

Այս հարցումին հաղար անգամ կրկնուիլը կիմանում թէ և, բայց անոր տրուած պատասխաններուն խելքս չի հասնիր:

Ընդհանրապէս սապէս պատասխաններ կուտայ երսմը այն խարտիչապեղ և թեթևոտն հիւանդապահուհիներուն որոնք այս տառապանաց յարկին մէջ սէր, լոյս և դարուն կը սփռեն:

— La barbe! կը պատասխանէ մին երբ երիտասարդ հիւանդ մը կը հարցնէ իրեն՝

— Pour qui votait-on ?

— Ce n'est pas pour vous, կըսէ ուրիշ մը:

— A bas les pattes, կը ճչէ երրորդ մը:

— Tais-toi donc, salaud, կը յանդիմանէ գիրուկ մատմազէլ Veroniqueը:

Անպատճառ, կը մտածեմ ես ինծի, սպասուհիներուն հետ կիյնան կոր—Pour qui votait-on հարցնելով — այսինքն որով համար քուէ կուտան կոր — որովհետեւ Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով այսօր օրիորդ մը candidat կը ներկայանայ կոր ընդհանուր ընտրութիւններու մէջ՝ Բարիզի Սէն-Փօրժ թաղին համար:

Եւ որովհետեւ խիստ հաւանական է որ Օրիորդ Լալօէ չընտրուի, հասկնալի է քաջքուքը որով մեծ սրահին ոտքի վրայ եղող հիւանդները se payent la tête այդ թարմ և սիրունկէկ սպասուհիներուն ուրոնց մէջ անսոկներ կան որ երբ անկողնիդ կը մերձենան, ունեցած 37 աստիճան ջերմդ անպատճառ կը բարձրանայ 38ի...:

Մինչև իրիկուն պիտի իմանանք ուրեմն օրուան scieն եղող հարցումը—Pour qui votait-on ?

Վերջապէս իրիկուն կըլլայ, հանդարտութիւնը կը տիրէ, ձայն

ձուն չիկայ ոչ դուրսի սրահը և ոչ ալ corridorներուն մէջ:

Կատարեալ խաղաղութիւն:

Ութին ատենները Սէօր Սէն թ'էտմօն, հաստատութեան տնօրէնունին, ս. չուխաներու մէջ փաթթուած այդ հրեշտակը, իր քննական պտոյտը կատարած պահուն, կը մօտենայ անկողնոյս և ըստ իր սովորութեանը կը հարցնէ ինծի.

— Ça va bien, aujourd'hui ?

— Oh, très bien, ma mère, merci !

— Voulez-vous prendre votre thé ?

— Volontiers, ma mère.

Դուռաթը ներկայացուցած պահուն և իրեն խըզ ընելու ու միւսնոյն ատեն Բարիզեան mouvementին անտեղեակ չըլլալս ցուցունելու նպատակաւ յանկարծ կը հարցնեմ.

— Dites, ma mère, pour qui votait-on ?

— Oh, monsieur, et dire que je vous conciderais comme un homme sérieux !

— Quoi donc ?

— Mais taisez-vous donc, monsieur, taisez-vous.

Դուռաթը կը յափշտակէ ձեռքէս, խոժոռ նայուածքով մը կը նայի ինծի և վեհապանծ շարժուածքով մը զոր կունենան մեր պատարագիչ քահանաները . . . Վերաբերումի պահուն, քովէս կը հեռանայ:

Դուռնէն դուրս կելլայ թէ ոչ սենեակիս երկրորդ անկողնին մէջ պառկող հիւանդը որ Օտէնի պաշտօնեաներէն է, քահ քահ մըն է կը բրցնէ:

Անպատճառ gaffe մը ըրած ըլլալու էի, ապա թէ ոչ ինչո՞ւ մայրապետը բարկանար և աս ուսանակն ալ խնդալէ մարէր:

Ժամերով քունս չի տարաւ: Բայց հարցումիս մէջ տարօրինակ բան մը չիկար, ընդհակառակը, ամէնուն պէս հարցուցի.

— Pour qui votait-on ?

Տաքութիւն եկաւ վրաս հաւատացէք. ինքզինքս պիտի ուտէի:

Մտածելով, մտածելով, առտուան դէմ էր, հանելուկը լուծեցի:

Շունշանորդի ֆրանսացիները, — զո՞վ պիտի ընարին — հարցուցած միջոցին, միտքերնին ուրիշ տեղ է եղեր.

— Pour qui vos têtions ? . . . :

Վաղը իրիկուն մայրապետէն պիտի խնդրեմ որ ներէ . . . խընկըտութեան:

* * *

Իբրև Տոճկաստանցիներս քիչ չաա հետաքրքրող նիւթ պէտք է որ երկու խօսք ըսեմ նաև այն դիւանագիտական հացկերոյթին վրայ — եղանակին առաջինը — զոր սարքեց Վեհ. Սուլթանին գեսպանը Ն. Վ. Միլնիւր փաշան ամսոյս Չին և որու հրաւիրուեցան ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը, Երեսփոխանական ժողովին նախա-

գահը, Բարիզի քաղաքապետը և ուրիշ բարձրաստիճան անձնաւորու-
թիւններ:

Կրնայի զոնց ընել քրօնիկիս այս մասը, որովհետեւ վաղը միւս օր
ամէնքդ ալ պիտի կարդաք Բարիզէն եկած թերթերուն մէջ մանրա-
մասնութիւնները այս հացկերոյթին:

Բայց ինչ որ ոչ մէկ թերթ չի կրցաւ ընել, Ֆիկարօն ալ մէջը, այն
ալ սա է թէ այս անգամ բացառաբար այդ ճաշին *menu* չի կրցան
հրատարակել:

Եւ ես, — *record* մըն է ասիկայ — զայն ձեռք անցուցի հոս ան-
կողմիս մէջ, ձեռք մը որ անշուշտ պատիւ կը բերէ *reportage*ի մէջ
իր *début*ն ընողի մը համար:

Այս օրութիւնէ պիտեալ թէ վաղը գիշեր ինչ պիտի ուտեն Պրնք.
Բիշօն, Լէբին և կամ Տիւֆարտէն, — Պօմէց, ընդունեցէք որ *tour de*
force մըն է մանաւանդ հայ լրագրողի մը որ երբէք չզբաղիր պիտեալու
թէ ուրիշները ինչ պիտի ուտեն վաղը գիշեր:

Իր վաղը գիշերուան ինչ ուտելիքին վրայ թափած խելքը կը
բաւէ իրեն:

Ահաւասիկ այդ ճաշացուցակը:

Le 2 Mai 1908

Crème Régence

Brunoise à l'Orientale

Rissoles Lucullus

Petits Homards de la Baltique Nantua

Selles de Renne Grand Veneur

Cailles d'Amérique braisées aux Raisins

Pilaw à la Turque

Mandarines glacées aux Vin d'Asti

Citrons doux granités

Poulardes du Mans truffées rôties

Hérissons du Périgord glacés Strasbourgeoise

Salade

Asperges en branches sauce Mouseline

Mazarine de Fruits au Cherry Brandy

Glace Mignon

Dessert

VINS

Xérés

Haut Barsac en Carafes -- Saint-Estèphe en carafes

Champagne frappé sur table

Sauternes 1893

Château-Margaux 1891

Nuits Saint-Georges 1900

Champagne White Star frappé

Մամուլի ընթերցողները թերեւս անօգուտ գտնեն անոր արտա-
տուումը և անկարեւա ակնարկ մը նետեն անոր վրայ:

Ընդհակառակը ես պիտի խնդրէի որ ուշադրութեամբ կարդան,
համոզուելու համար թէ եւրոպական զինանազնական աշխարհին մէջ
որքան մեծ գլուխ, նոյնքան ալ մեծ... ստամոքս ունենալը ան-
հրաժեշտ պայման մըն է:

Յ. ԱՅԼՓԻԱՐ

ԽՕՍՈՒԸՌՏՈՒՔ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ CONCERT

Պոլսոյ հայ համայնքին համար մասնաւորապէս «Հիւանդանոցին concert» փնտռուած ժամանցներէն մին եղած է ալ, մասնաւոր աչս տարի մեծ էր հետաքրքրութիւնը քանի որ, մեծ մասամբ հայ amateurներու պիտի ունինդրուէր և այս նուագահանդէսը խիստ շահեկան դարձնող պատճառներէն մին էր:

Երէկ, ժամը ճին սկսած էին արդէն Պոլսոյ գրեթէ ամէն հոգմերէն կառքերը քլուիլ դէպի Petits champsի ձմեռնային թաղրոնը ուր կը լիցուէր տակաւ հայ High Life դասը երկսիւռ ներկայաւոր ցիւներով tout à la chic: Հայ երիտասարդներ en grande tenue, հիւրընկալի գերր կը կատարէին իրարմէ առաւել կամ նուազ փափկանկատութեամբ:

Ժամը 7ին լիքն էր արդէն թաղրոնը ուր տակաւին կը խուժէր բազմութիւնը որքան հիւանդանոցին օգնած ըլլալու՝ նոյնքան ալ երաժշտական վայելք մը ըմբոյշանելու փափաքով:

Ժամը ձիշտ 7 ու կէսին օրինակելի ճշտապահութեամբ մը սկսաւ concertը Համիտի Մարշով որ յռանկայա ունինդրուեցաւ և զոր երգեց կեդրոնականի երգիչ խումբը:

Յետոյ նուագախումբը որ մեծ մասամբ վարպետ արուեստագէտներէ կը բաղկանար, Մ. Մանասի առաջնորդութեամբ Պեթհովէնի Broadbentին ouverture նուագեց. concertին առաջին մասը սկսած էր: Օր. Շէօշտեան կամացուկ մը եկաւ բեմը, քիչ մը ամշկոտ, ու Բէյէրի la Statueն երգեց նուագախումբին ընկերակցութեամբ, մեղմ ձայնով մը որ վերջացաւ բաւական երկար ծափահարութեամբ մը: Քիչ վերջը Պոլսոյ երեւելի թաւ ջութակահարը Մ. Սթանիս իր լուրջ կերպարանքով կ'երևայ բեմը, երկարատե ծափերու մէջ կը նստի և ծռած իր գործիքին վրայ նուագախումբին ընկերակցութեամբ կը զարնէ Մաքս Պրահնէն կտոր մը, ժողովուրդը անշուշտ մտիկ կ'ընէ այս մեծ արուեստագէտը որ այդ խոշոր գործիքը խօսեցնել կուտայ կարծես կենդանի էակի մը պէս:

Նուագախումբը երկու կտոր ալ նուագեց որմէ վերջ Տիկին Ֆրէրի աւելի համարձակ և բաւական մարդուած ձայնով մը Ֆաուսթէն կտոր մը երգեց:

Մաէսթրօ Մանասի երկու ամիսէ ի վեր մարդած հայ օրերդները սպիտակագգեստ, Սէն Սանտի Սաւսօն և Տալիշայէն Voici le printemps երգեցին բաւական յաջող բայց... երկնայն և ոչ թէ քառաձայն ինչպէս գրուած էր յայտագրին մէջ, մէկ երկու ամսուան

մէջ մարգուած խումբէ մը ասկէ աւելին ալ չէր սպասուեր արդէն: Այս երգէն վերջը տեսնուելու բան էր Սմբատ Քէսէճեանի փութկոտութիւնը ծաղկեփունջերը բաշխած ատեն. ասոր յաջորդեց Բեսարէնի Թապարեան օրերային ծաղկեվաճառուհիներու խմբերը որ կրկնուեցաւ ընդհանուրին փափաքին վրայ:

Առաջին մասը վերջացած էր:

Երէկի նուագահանդէսին մէջ բաւական փայլեցաւ Կեդրոնականի երգիչ խումբը որ մէկէ աւելի կտորներ երգեց Մ. Մանասի առաջնորդութեամբ, մանաւանդ Սէն Սանսի Սեռենաս Տիվերը շատ յաջող անցաւ և երկարատե ծափեր կրկնել տուին զայն: Այս երգը զոր ուրիշ առիթներով ալ շատ երգած են, կերևայ թէ cheval de bataille-ին է...: Ու՛ հարկ է ըսել՝ թէ նուագահանդէսին clou-ն կը կազմէին Էքսերճեան քոյրերը, մին 12՝ միւսը 15 տարեկան. ամէն կողմ՝ հեքոտ հետաքրքրութիւն մը վայրկեան մը առաջ տեսնելու այս երկու հրեշտակային անմեղունակ դէմքերը որոնք ֆռչիւններու մէջէն իսկ երեցածնուն պէս որոտընդստ ծափերը սկսան. այս վայրկեաններուն մեծ էր հետաքրքրութիւնը և լուծիւնը խոր: Այս երկու կանխահա տաղանդները կատարեալ անձնավստահութեամբ մը զետեղեցին իրենց պտղիկ մարմինները աթուին վրայ և երկուքն ալ տարբեր դաշնակներու վրայ առանց ձայնանիշի նախ նուագեցին Սարգսի Նալարան, տեսնելը ի՛րապէս կ'արժէր, այս երկու պղզտիկ դաշնակահարուհիներուն մասներուն դիւրաշարժութիւնը որոնց տակ դաշնակները իրօք լեզու կ'ելլէին կարծես: Խիստ երկարատե և եռանդուն ծափերէ վերջ երկրորդ անգամ նուագեցին Ֆոֆանի «Տանս Տէգարմ»ը անանկ յաջողութեամբ մը որ մարդուս ա՛յն վրտահալութիւնը կը ներշնչէր՝ թէ անոնք քանի մը տարիէն մէյմէկ խիստ կարող արուեստագէտներ պիտի ըլլան, երանի թէ երէկի այնքան հոծ և հարուստ բազմութեան մէջէն գտնուէր մէկը որ այս երկու որբուհիներուն պաշտպան կանգնէր քանի մը տարի ևս չարունակել տալու համար իրինց շնորհները, ինչ որ պզտիկ բարիք մը չէ կարծեմ:

Պօլիսի հայ Թէնօսը Ակոյեան՝ իր մարդուած ձայնով երգեց Քարմենէն Ռօմանս մը որ աւելի աղէկ պիտի անցնէր՝ ըսին շատեր՝ եթէ երկու օրէ ի վեր քիչ մը անհանգիստ եղած չըլլար:

Պ. Պօշնաքեան իբրեւ ապագայ խոստացող Պարիթօն մը երգեց մեներգ մը Բիլլերի «Սուրս տը Լամի»էն:

Concert-ը վերջացաւ Կեդրոնականի խումբին երգած մալթանքովը:

Աւելորդ պիտի ըլլար ըսել թէ Ժողովուրդը գոհունակ տպաւորութիւնով մը մեկնեցաւ: Գալով նուագահանդէսին հնչողն արդիւնքին, 900-1000ի մէջտեղ բան մը ըլլալու է, ինչ որ պզտիկ գուժար մը չէ մանաւանդ հիւսնդանոցի սա նե՛ղ կացութեան մէջ:

* * Մեր մէջ, քիչիկ մը ցաւալի է ըսել, ամէն բան մեծ կամ

պզտիկ թերութիւն մը կունենայ, երէկի նուագահանդէսն ալ անմասն չէր այս թերութենէն, ոմանք կարծեն թերեւ թէ զարնուած կամ երգուած կաորներուն թերութիւնն է որ կ'աղնարկեմ, ոչ, այս մասին կարող չեմ զգար ինքզինքս բառ մը իսկ գրելու և ի՞նչ հարկ քանի որ մենք ունինք արդէն մեր երաժիշտ մեծ 1 ? քննադատը ? Ա՞յ Ե . Արմէն որուն insulte մը ըրած պիտի ըլլայի կարծեմ եթէ . . . : Միայն սա բանը զարմացուց զիս թէ՝ արդեօք այդ կարող և ոչ կարող հոյ արուեստագէտներուն մէջ չէ՞ր այմեր մեր կարող Արուեստագէտը Մարկեան որուն չոր հրաւէր մը իսկ դրկուած չըլլալը շատ ստոյգ աղբիւր, իմացանք, արդեօք հանրութիւնը նուա՞ց հաճոյքով պիտի ունկնդրէր զայն , մանաւանդ վերջերս իր ունեցած փայտուն և խօսուն յաջողութիւններէն վերջ, բայց կարպազի մասնախումբին կողմէ ասանկ հրաւէր մը չիղերուն պիտի գպչէր անշուշտ Սինանեան և Ընկ . եան, և վերջը . . . վերջը թերեւ երէկի concertը այս՝ հանգամանքը չի պիտի ունենար . . . կը կարծեմ :

Պ. Յ. Ա.

Ե Ի Ա Յ Ի Օ Ր Ա Գ Ի Ր Ը *

(Գրեց MARK TWAIN)

Ասոր հետ մէկտեղ ակներեւ է թէ ուշագրութիւն չընծայեց իմ անունիս : Զանազի ծածկել իմ սրանեղութիւնս , բայց չեմ կարծեր թէ յաջողած ըլլամ : Գացի առանձին նստեցայ մամուլատ գտնիվայրին վրայ՝ ոտքերս ջուրին մէջ երկնցուցամ :

Հոն կ'երթամ ամէն անգամ երբ ընկերի պէտք զգամ , երբ ուզեմ գտնել մէկը որուն երեսը նայիմ , որուն հետ կարենամ խօսիլ : Անշուշտ ինծի համար անբաւական է վճիռ ջուրին մէջ տեսնուած այս զմայլելի սպիտակ կերպարանքը , բայց դարձեալ բան մըն է և ասիկա ոչինչէն լաւագոյն է : Ան կ'խօսի երբ ես խօսիմ : Տխուր է՝ երբ ես տխուր եմ : Ինծի հետ կ'յարմարի և սիրտ կուտայ ինծի : Ան կ'ըսէ . «Մի՛ վշատիր հէք սիրական աղջիկ , ես քու բարեկամուհիդ պիտի ըլլամ» :

Այո՛ , իմ բարեկամուհիս է , միակ բարեկամուհիս , իմ քոյրս է ան : Ահ , երբեք չպիտի մոռնամ այն սոսկալի վայրկեանը երբ առաջին անգամ ըլլալով լքեց զիս : Սիրտս քար կտրեցաւ կուրծքիս մէջ : Պօռացի . «Իրմէ՛ զատ ո՛չ ոք ունէի և չիմայ ան ալ հեռացաւ ինձմէ :» Եւ յուսահատութեան մէջ տեւելցուցի . «Զախջախուէ՛՛ ո՛վ իմ սիրտ : Ալ անտանելի է ինծի այս կեանքը :» Դէմքս ձեռքերուս մէջ կ'պահէի

* Տե՛ս Թիւ 17, էջ 400 :

և ա՛լ չէի ուզեր մխիթարուիլ . . . :

. . . Բայց երբ վայրկեան մը վերջը ձեռքերս քաշեցի, անիկա դարձեալ հոն էր, համակ լուսաշող ու գեղանի, և . . . նետուեցայ իր բազուկներուն մէջ . . . :

Երջանկութիւնս կատարեալ եղաւ: Այս վայրկեանէն առաջ արդէն ճանչցած էի երջանկութիւնը, բայց հիմակուան զգացածիս չէր նմաներ ան, այս անգամուանը յափշտակութիւն մըն էր պարզապէս: Ա՛լ բնաւ չտարակուսեցայ իր մասին: Երբեմն մէկ երկու ժամ՝ կամ նոյն իսկ ամբողջ օր մը անտեսանելի կը մնար, բայց ես միշտ վստահութեամբ կ'սպասէի: Իւրովի կ'ըսէի, «Զբաղած է . . . կամ թէ ճամբորդութեան մէջ է, բայց նորէն պիտի գայ»: Եւ իրաւի անվրէպ կերպով կ'վերադառնար: Գիշերը եթէ շատ մութ ըլլար՝ չէր գար, որովհետեւ շատ երկչոտ փոքրիկ արարած մըն է, բայց լուսին եղած գիշերները կուգար: Ես մութին մէջ չեմ վախնար, բայց անիկա ինձմէ աւելի փոքր է, ինձմէ շատ ետքը ծնած է: Քանի քանի անգամներ այցելեցի իրեն: Անիկա իմ մխիթարութիւնս, իմ ապաւէնս է՝ երբ կեանքը տաժանելի կուգայ ինձի . . . և ստէպ այնպէս է:

ԵՐԵՔՇԱԹԻ.— Առտուընէ մինչև կէս օր աշխատեցայ պարտեզը կարգի դնելու: Դիտմամբ իրմէ հեռու կեցայ, յուսալով որ ինքզինքը առանձին պիտի զգար և պիտի գար ինձի միանալու . . . : Բայց չեկաւ:

Կէսօրին ամէն աշխատութիւն դադարեցուցի և քիչ մը հանգիստ առի՝ մեղուներուն և թիթեռնիկներուն հետ ասդին անդին ցատքը տեղով: Կ'զուարճանայի բոլոր այս հիսնալի արարածներուն և այն ծաղիկներուն հետ որոնք երկինքին մէջ Աստուծոյ ժպտը կ'առնեն և իրենց պսակներուն մէջ կ'պահեն զայն . . . : Ծաղիկներ քաղելով պսակներ ու դրասանգներ շինեցի և անոնցմով զարդարուելով գացի իմ սովորական ճաշ ընելու: Խնձոր կերայ — բնականաբար — յետոյ գացի շուքին ներքև նստեցայ . . . : Փափաքեցայ քովս ունենալ զինքը և իրեն սպասեցի . . . : Բայց չեկաւ:

ՈՒՐԲԱԹ.— Վայրկեանի մը չափ նորէն տեսայ զինքը՝ անցեալ երկուշաբթի, երբ գիշերը վրայ կ'հասնէր: Կ'յուսայի թէ պիտի չ'որհաւորէր զիս պարտեզը յարդարելու համար տուրած ջանքերուս համար: Բայց անիկա գոհ չէր և շուտ մը ձգեց գնաց քովէս . . . :

Երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և այսօր: Այս բոլոր օրերը անցան՝ առանց զինքը տեսնելու: Երբ մարդ միտակ է՝ ժամանակը երկար կը թուի. և սակայն աւելի լաւ է առանձին մնալ քան թէ գէշ ընդունուիլ . . . :

Ես ընկերութեան պէտք ունիմ, և կարծեմ թէ ասոր համար ըստեղծուած եմ. ուստի քանի մը տեսակ կենդանիներու հետ բարեկամութիւն հաստատեցի: Պարզապէս զմայելի են անոնք, ընտիր տը-

ըամադրութիւններ և կատարելագէտ ազնիւ վարուելակերպ ունին ։ Երբեք չար չեն, երես չեն դարձներ, կ'սպտին և պոչերնին կ'խաղցնեն—եթէ ունին—և միշտ պատրաստ են իրենց առաջարկուած ամէն տեսակ յանդուգն ձեռնարկներ կամ արշաւանքներ կատարելու ։ Շատ լաւ կրթուած են անոնք ։ Այս օրերս շատ լաւ ժամեր անցուցինք միասին, և վայրկեան մը չձանձրացայ և ինքզինքս առանձին չզգացի ։ Առանձին, ո՛չ, ապահովապէս ո՛չ ։

Առաջին և միակ ճամբորդն եմ ես ։

Երկար արշաւանքներ կատարեցինք և աշխարհի մեծագոյն մասը, կրնամ ըսել՝ գրէթէ ամբողջ աշխարհը պտրտեցայ ։ Համալսող կերպով ճամբորդելու համար վնագրի մը կամ ընծաւածի մը վրայ կը հեծնեմ, որովհետեւ չոտ փափուկ մուշտակ մը ունին և իրենց քամակը կարծես իմ չտիիս վրայ շինուած է... և յետոյ շատ նիւնդ տնասուհիներ են ասոնք ։ Սակայն երկար ճամբորդութիւններ կատարելու կամ դաշտանկարը դիտելու համար փիղին վրայ կը հեծնեմ ։ Իր կոնակը ելլելու համար իր պտտիճովը կ'վերցնէ զիս, բայց կրնամ մինակս վար իջնել ։ Երբոր ուզենք կանգ առնել, փիղը կ'նստի և ես իր կոնակին վրայէն կ'սահիմ ։

Կենդանիները և մանաւանդ թռչունները իրարու հետ իբր լաւ բարեկամներ կ'ապրին և երբեք չեն կռուիր ։ Ամէնքն ալ կ'խօսին և խօսք կ'ուղղեն ինծի, բայց կ'երեւի թէ իրենց խօսածը անձանց իրարմէն չի հասնում ։ Սակայն իրենք, մանաւանդ շուրը և փիղը կ'համկնան իրենց տուած պատասխաններս... ։ Ասիկա կ'ամէնէն գիտ ։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ անոնք ինձմէ աւելի խելացի են և աւելի գերադաս ։

Իրերը ճանչնալու լաւագոյն եղանակն է զանոնք դիտել... այն ատեն մարդ կ'գիտնայ, ընդհակառակը, երբ մարդ ենթադրութիւններու և վարկածներու վրայ կ'յենու, երբեք չի յաջողիր ճշգրիտ կերպով վերահասու ըլլալ իրողութիւններուն ։ Բաներ կան գործունէ կարելի է ո՛ր է ենթադրութիւնով կամ վարկածով գուշակել ։ Ո՛չ, համբերութիւն և դիտողութիւն պէտք է՝ մինչև որ փնտնուած բանը գտնուի ։ Եւ որչափ լաւ է այսպէս ըլլալը, որով աշխարհ շատ աւելի շահեկան կ'դառնայ՝ եթէ ո՛ր և է խնդիր չըլլար լուծելու, կեանքը գարշելի կերպով միօրինակ պիտի ըլլար ։ Մինչև իսկ կա՞րելի է ըսել թէ նոյնչափ շահեկան է բան մը հետազօտելը՝ առանց գտնելու, որչափ հետազօտել է վերջ գտնելը ։ Եւ դիտողութեան չընորհիւ շատ բաներ սորվեցայ ։

Ինկապէս այս ամէնը գիտ կը տխրեցնեն ։ Քիչ ատենէն, երբ ամէն բանի վերահասու ըլլամ, ա՛լ ոչինչ պիտի հետաքրքրէ զիս... և ես կ'ուզեմ որ գաղտնիք մը թափանցելու մտածումը չարունակ միտքս գրաւէ ։

ԱՆՆՈՒՄԷՆ ՅԵՑՈՅ

Երբ գէպի ետև կ'նայիմ, Պարտէզը իբր երազ մը կ'երևայ ինծի: Գեղեցիկ, հիանալիօրէն, հրաշալիօրէն գեղեցիկ էր ան...: Հիմայ, կորսնցուցի զայն և ա'լ երբեք չպիտի տեսնեմ:

Պարտէզը կորսնցուցի, բայց զանիկա գտայ, ու երջանիկ եմ: Բոլոր ուժովը կ'սիրէ զիս, և ես իմ սիրովս առ խառնուածքիս բովանդակ թափովը կ'սիրեմ զինքը... և կարծեմ ասիկա սեփական է իմ երիտասարդութեանս և իմ սեռիս:

Երբ ես ինծի կ'հարցնեմ թէ ինչո՞ւ կ'սիրեմ զինքը, կ'տեսնեմ որ բան մը չեմ գիտեր այդ մասին և չգիտնալուս համար ալ հոգ չեմ ընել: Այնպէս կ'կարծեմ թէ սիրոյ այս տեսակը չի վերաբերիր այն իրերու կարգին որոնք կ'չափուին և որոնց վրայ կարելի է տրամաբանել...: Կարգ մը թռչունները կը սիրեմ իրենց երգին համար, բայց Ադամը իր երգին համար չէ որ կը սիրեմ: Ընդհակառակը, ան ո'րչափ երգէ՝ ա'յնքան նուազ հրապոյր կ'ազդէ ինծի իր երգը: Իրմէ կ'խնդրեմ որ երգէ, որովհետև կուզեմ սիրել ամէն բան որ զինքը կ'չահագրգռէ: Վստահ եմ որ պիտի յաջողիմ. սփիւղները իր ձայնը անտանելի էր ինծի, բայց հիմայ կ'ախորժիմ անկէ:

Իր խելքին համար չէ որ կ'սիրեմ զինքը: Ինք մեղադրելի չէ նուազ մտացի ըլլալուն համար, որովհետև ինք իր գլխուն չէ որ զարգացաւ և ասիկա բաւարար պատճառ մըն է: Ապահովապէս իմաստուն շարժառիթ մը կայ այս այսպէս ըլլալուն: Կ'կարծեմ թէ անիկա ժամանակ անցնելով պիտի զարգանայ, բայց ո'չ մէկէն ի մէկ: Մնաց որ բնաւ ստիպողական չէ իր զարգացումը...: Իր գտնուած վիճակին մէջ լաւ է:

Իր չնորալի ու փափկավար կերպերուն համար չէ որ կը սիրեմ զինքը, ո'չ. այս նկատմամբ շատ մեծ բան մը չարժեք անիկա, բայց իր գտնուած վիճակին մէջ լաւ է, թէն՝ միւս կողմէ՝ յառաջդիմութիւն կ'ընէ:

Աշխատելուն համար չէ որ կ'սիրեմ զինքը, ո'չ, կարծեմ թէ ներքին ուժ մըն է որ զինք կ'մղէ աշխատութեան: Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար այս բանը կը պահէ ինձմէ. իմ միակ վիշտս է այդ:

Ուրիշ ամէն բանի մասին համարձակ և անկեղծ է ինծի հետ և ապահով եմ թէ ուրիշ ո'չ մէկ բան կ'ծածկէ ինձմէ, կ'ցաւիմ որ ինձմէ գաղտնիք կ'պահէ և երբեմն ասիկա արգելք կ'ըլլայ ինծի քննանալու, բայց ի՞նչ և է, պիտի ջանամ ա'լ չխորհիլ ատոր վրայ: Պէտք չէ որ ասիկա վրդովէ իմ երջանկութիւնս որ ուրիշ ամէն տեսակէտով անասնման է:

Իր կրթութեան համար չէ որ կ'սիրեմ զինքը, ոչ. ինք միշտակը իր գլխուն կրթուեցաւ, և իրապէս գիտէ շատ բաներ որոնք՝ դժբաղդաբար՝ միշտ ճիշտ չեն:

Ինձ նկատմամբ շուայլած քծինքներուն համար չէ որ կ'սիրեմ

զինք, ո՛չ, ասոր համար ալ չէ։ Ասկէ առաջ իմ մասին գէշ խօսեցաւ. բայց իրեն դէմ ո՛րս չեմ պահեր։ Այս բանը իր սեռին յատուկ է կարծեմ։ Բնականաբար՝ մեռնիմ իսկ՝ երբեք գէշ չպիտի խօսիմ իր վրայ, բայց ասիկա ալ իմ սեռիս մէկ մասնաշատկութիւնն է և պէտք չէ որ ինծի համար փութք մը սեպեմ այս բանը։

Բայց ինչո՞ւ համար ուրեմն կ'սիրեմ զինքը.

Պարզապէս անոր համար որ երկնային է.

Ի բնէ բարի է և կ'սիրեմ զինքը իր բարութեան համար. բայց դարձեալ պիտի սիրէի զինքը՝ եթէ նոյնիսկ չար ըլլար։ Պիտի սիրէի զինքը եթէ զիս ծեծէր և տառապեցնէր։ Թերեւս սեռային խնդիր մըն է ասիկա։

Ինք զօրաւոր և բարեկազմ է. ասոր համար կ'սիրեմ զինքը, կ'հիանամ իր վրայ և կ'հպարտանամ իրմով, բայց առանց այս ձիրքերուն ալ պիտի սիրէի զինքը։ Եթէ ազեղ ըլլար՝ պիտի սիրէի. եթէ վտիտ, ճշգրտ ըլլար՝ պիտի սիրէի զինքը, իրեն համար պիտի աշխատէի, իր գերին պիտի ըլլայի մինչև մահ։

Այո՛. կարծեմ թէ կ'սիրեմ զինքը պարզապէս անոր համար որ ինն է և երկնային է.

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՆՏԻՔ

Իմ միակ աղօթքս, միակ իղձս այն է որ կարենայինք միասին մեկնիլ այս աշխարհէն։ Այս իղձը երբեք չպիտի անհետանայ երկրի վրայէն, այլ իր տեղը պիտի ունենայ ամէն սիրատարփ կնոջ սրտին մէջ մինչև ցվախճան ժամանակաց... Եւ այդ իղձը պիտի կոչուի Եւայի իղձը։

Բայց եթէ հարկ է որ մեզմէ մէկը միւսէն առաջ երթայ, բոլոր սրտովս կ'իտախաքիմ որ ես ըլլամ առաջին գացողը, որովհետեւ անիկա զօրաւոր է և ես անկար եմ, ես իրեն համար կարեւոր չեմ, բայց ինք ինծի համար անհրաժեշտ է... Առանց իրեն կեանքը կեանք չպիտի ըլլար... և ի՞նչպէս պիտի տանէի զայն։ Այս աղօթքը նոյնպէս անմահ է և անգաղար պիտի կրկնուի իմ աղջկիկներու շրթունքներուն վրայ՝ որքան ատեն որ ապրին այս աշխարհիս մէջ։ Ես առաջին կինն եմ և տակաւին ներկայ ու կենդանի պիտի ըլլամ վերջին կնոջ մէջ։

ԵՒԱՅԻ ԾԵՐՄԻՆ ՎՐԱՅ ԱԴԱՄԻ ԿՈՂՄԷ

Ամէն տեղ ուր Եւան կ'գտնուէր, Դրախտ էր.

Կ. ՆԱՌԱՍԱՐԻ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

ԱջԳ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձուիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. — Այրի Տիկին Երանուի Զարեան 1 պարկ տխր (Տէնիզի), Տիարք Աւետիս Յ. Պապսեան իւր կնոջը հանգուցեալ Բերրոնէ Պապսեանի քառասունքին համար 70 հատ 35 օրս հաց, Հայկ Քէլէստէճեանէ 2 անգ. ոսկի, Միսաք Թորոսեանէ իւր հանգուցեալ որդւոյ Տիրան Թորոսեանի հոգւոյն համար 10 հաց 5 օրս և 5 կտոր ձերմակեղէն։

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ քն. Տ. Սարգիսեան որ 12 տարիներէ ի վեր Էօտէմիշի հողերը հովուութիւնն ըրած և ամէն կերպով աշխատած է գոհ թողոյ իր հօտը թէ անոր եկեղեցական, թէ կրօնական և թէ անհատական գործերուն մէջ, վերջերս հասած է քաղաքս Դուրեան Սրբազան որ Տ. Յարութիւն հօր գործունէութիւնն ու պարկեշտութիւնն գնահատողներէ եղած է, պաշտօն տուած է անոր Գեօգթէփէի եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարել և Տ. Յարութիւն քն. սկսած է իր պաշտօնին, տարակոյս չունիք թէ օր մ'ալ զայն Իգմիրի քահանայից ցանցաւ դասին մէջ տեսնելու հաճոյքը կ'ընենեաք, քանի որ Տ. Յարութիւն քն. լիւրի և անմերի կատարած է իր պարտը 12 տարի Էօտէմիշի մէջ անընդհատ պաշտօնավարելով:

ՊԵՏՐՈՍ էֆ. Կարապետեանի Հայ-Օսմ. քառարանի մասին անաչառ և քնարձակ քննադատական մը կ'արտայայտուի ձեռքն-հաս և լեզուազէտ անհատի մը կողմէ մասնաւորապէս Յերթիս համար, որու հրատարակութենէն յետոյ տարակոյս չունիք թէ մեծապէս պիտի օգտուի յիշեալ քառարանին հեղինակը եթէ երբէք յաջողի անոր Բ. տպագրութեան ձեռնարկել օր մը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

ԱՐԱՐԱՀԱՄ էֆ. Այվազեան որ 5 տարիներէ ի վեր Երուսաղէմի եթովեկութիւնը դպրեցուցած էր, այս տարի իր աւանդական ուխտագնացութիւնը կ'շարունակէ: Ապրիլ 27ին Աթոս հասած է առաջին անգամ, ուր երկու ժամու չափ մնալով, քիչ շատ ուղևորական ղեկեր ամբարած է: Ապրիլ 28ին Սեյանիկ ելնելով այցելած է տեղւոյն նորաշէն Հայ եկեղեցին և մասնկապարտէզը և քանի մը ժամօժ վաճառականներու Տեղւոյն ազգայիններէն Կարապետ էֆ. Օհանեան ի պատիւ Այվազեան էֆ. ի ցորեկեայ սեղան մը տուած է, որուն նախազանգած է Սեյանիկի հողերը հովիւ Տ. Սերովբէ քն. ներշնչութեամբ իսկ Ապրիլ 30ին հասաւ քաղաքս ռուսական շրջանաւով և ամսոյս 2ին շարունակեց իր ուղևորութիւնն դէպի Երուսաղէմ ֆրակական շրջանաւով: Այվազեան էֆ. հիւրասիրութեամբ քաղաքս մէջ Ս Առաջնորդէն և աւրթ ունեցաւ տեսակցելու իր հին ծանօթներու և բարեկամներուն հետ:

ՔԱՂԱՔԷՍ մեկնեցան դէպի Լնգլիս մեր բարեկամներէն Տիարք Զարէհ Էթիզէր, Թազուր Մաղաբեան, ինչպէս նաև Այրի Տիկին Պ. Պաքրճեան, Տիկին Սէթ Աւանեան և Տիար Հրանտ Պաքրճեան:

ՊԱՏՈՒԱՆԵԱՆ

ՀԱՃՈՅԹՈՎ կ'ընտարակենք թէ Վեհ. Սուլթանը հասած է շտրինկ հետեալ պատուանշանները. Քաղաքապետ Վսեմ. Թէվֆիք փ աշայի՝ Դիմիագիտակի շքադրամ, Ղուկաս էֆ. Նապեանի՝ Յրդ կարգի ՄԷՆԻՍԻԷ, Թազուր էֆ. Սպարթալիի, Նազարէթ էֆ. Պաքրճեանի, Միհրան էֆ. Ազնաւորեանի, Ստեփան Իփիլիքեան տան, Մ. էֆ. Գոճամանեանի, Գ. էֆ. Գուլումճեանի և Ք. էֆ. Թովալեանի հրդ կարգի ՄԷՆԻՍԻԷ:

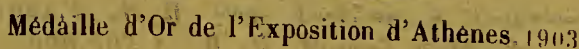
ՍՍՏԻՃԱՆ

ԱՐԻԷՆ ծանօթ է ամենու թէ Հէրէթի Կայս. Գործարանի արտադրութանց մասնաճիւղը յանձնուած է Էթէր հանրածառնօ վաճառատան անօրէն Յակոբ էֆ. Պատանճեանի որու գործունէութիւնը և իր գործին մէջ ունեցած հմտութիւնն ու յաջողութիւնն ամէն ոք կրցած է կուսնել, բայց ամէնէ փայլուն ապացոյցն է՝ անապն պիտի պատիւը որու կ'արժանանայ այժմ Դոստանճեան էֆէնտի և գոր գոհունեանք կ'արձանագրենք Յերթիս մէջ, Վեհ. Սուլթանը գնահատելով Պատանճեան Յակոբ էֆ. ի բարձր պաշտօնավարութիւնը՝ բարեհաճած է ԲԻՐԱՅԷՅԻ-ՍԱԽԵԻ աստիճանով պատուել զինք և Պատանճեան վաճառատան գրագիր Խոսրով էֆ. Օհանեան ևս արժանացած է ԷՆԻՍԻԷի պատուանշանի հինգերորդ կարգին:

ԿՍԻՍՈՍԿԱՆ

ԱՏԱՐԱՀԱՐԷ կ'զրէ մեզ Գարեգին էֆ. Մանուկեան. — Եարթէ մ'ի վեր Արմաշի փոխ վանահայր Տ. Բարգէն Ծ. վրդ. քաղաքս կ'գտնուի, մասնաւոր հրաւերով Նիկոմիդիոյ Ս. Առաջնորդ հօր, որու հրաւրակ գացած էին Առաջ. փոխանորդ Տ. Պարգե վրդ. և քաղաքիս երեւելիներէն և Խոսրէի Ժողովոյ անդամներէն Յարութիւն էֆ. Թովալեան, որոնք անցեալ ուրբաթ (ապրիլ 18) քաղաքս առաջնորդեցին Տ. Բարգէն վրդ. և Կիրակի օր Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց ու քարոզեց, իսկ երեկոյեան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ քարոզեց, իսկ ապրիլ 27ին կիրակի օր Ս Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց ու քարոզեց և երկու եան մեր աղբաւ Թաղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյ մէջ, Իւլաքանչիւր քարոզեալուն, եկեղեցիներուն մէջ խուռն բազմութիւն մը կար ունկնդիրներու: Տ. Բարգէն վրդ. իր քարոզներուն մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ վարժարաններու անցուհացուցիչ վիճակին վրայ: Աւելորդ է ըսել թէ Տ. Բարգէն վրդ. սիրով ընդունելութիւն մը գտաւ քաղաքիս մէջ ու քանի մ'օրէն կ'մննի. դպրեմանք:

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ * Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

A detailed black and white engraving of a decorative parasol and a large, ornate fan. The parasol is open, with a dark canopy and a central shaft. The fan is fully open, featuring a wide, ruffled lace border and a central section with a scalloped edge. The two items are crossed at their handles, which are highly decorative and feature tassels and ornate metalwork.

THE UNIVERSITY
OF SEATTLE

Ինքնակենսակերպ
 Ժամ պիտի գտնեք իդրակա,
 Հովհաննէս որոնք զեռ վեր-
 քեր ստացած է, Պալատակ-
 ներ, Հեռակապակներ, Զեռի
 կարմիր, Գաւազաններ, զար-
 զարանքի առարկաներ, ևն. ևն.

Գաւառի գնողներուն համար 15

Էթլ.Էթ. „/ն հայոցէն“
ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՇԻՂԵՏԻԼԵՐ Փողոց — Ի Ջ. Պ Ի Բ

ESTABLISHED 1782

PHOENIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Դրամագլուխ և պահեստի գրամ Ա. Ո. 4,500,000

Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«Ֆէնիքս» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է և ցարկ հասուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. ֆլաուուց համար:

«Ֆէնիքս» կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպատաւոր պայմաններով, Դիմել առ

Լիազօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց
F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE BRANCHE MARITIME

ETABL. A LONDRES EN 1720

Մուլային Ապահովագրական Ընկերութիւն
խիստ նպատաւոր պայմաններով:

Մասնաւոր պայմանադրութեամբ մը ընկերութիւնու կապահովագրէ նաեւ կրակի արկածներ, 10 օրուան պայմանաժամով մը սխերանոց-նէշ (Docks) մէջ ինչպէս յԱնգլիա նոյնպէս և զլիսաւոր աօրէրու մէջ, ինչպէս արսէլլի, Հալիբի, Համպուրկի եւ. եւ.:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ
F. BLACKLE

Գրական Վայելք

ՄԻՍՄԻՏԻ ՄԸ ՄՐԿԱԾՆԵԼԸ

ՉԻՓՈՒԷ - ՍԱՐԱԾԻ

Խիստ հետաքրքրաշարժ ու գուտ գրական ալլ սիրովէպր որ ժամանակին այնքան ընդունելութիւն գտաւ ու գնահատուեցաւ ընթերցողներու սահմանափակ շրջանակի մը մէջ, այս անգամ գիրքի ձևով հրապարակելով է, աւելի դիւրամատչելի ու ժողովրդական ըլլալու համար: Ընտիր տպագրութիւն: Գեղարուեստական կողմէ Էջ 280 գին 7 դրշ.:

Կեցրոնաւեղի Օննիկ և Ընկ. Պօլիս Շիրին խան Թ. 7: Կը գտնուի ամեն գրադպրոցի բով և «Ա. Մամուլ»ի Գրատունը:

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈՒՍՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՌՈՐՈՒԱԾ Է
PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ԶԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ 1782Ի

ՀՐԴԵՀԻ ԶԻԻՂ ԴՐԱԾԱԳԼՈՒԻ ԵՒ ՊԱՀԵՑ	Անգլ. Ոսկի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՑԹ	4,500,000
ՄԻՆՁԵՒ ՈՅՍՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՌ.	1,500,000
ՆԵՐՈՒ ՓՈՒԱՐԷՆԸ ԱԻԵԼԻ ԲԱՆ	30,000,000

Համարածանօթ այս ընկերութիւնը 1893ին միակ POLICE
նր ստորագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի հատար եւ իբր ա-
պահովագին ստացաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ
POLICEով մը կնկնում ապահովագրութիւններու մէջ ան-
նախընթաց պարագայ մըն է.

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՍ կ'ապահովագրէ ամեն
սեռակ շէնքեր, ապրանք, կարասիք եւն. նպաստաւոր
պայմաններով.

ԲՆԻՒՀ. ՆԵՐԵԱՅԱՑՈՒՑԻՉԲ ԻԶՄԻՐԻ
L. ԵՒ L. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԷՆՔԷՐՆԱՍԻՕՆԱԼ (L'Internationale)

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊՈՂՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՏԻԻՍԷԼՏՕՐՖ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու դէմ ապահովագրութիւններ
կ'ընդունի, ամեն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գինե-
րով և պայմաններով:

Իժմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Լ. Ե. Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօմալ հոստանդ Սիւրապետն թիւ 11, 12, 13.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

Որոշումայր կայի մեքենայ

Միևնա անուն սոյն մեքենան որ շորս տարիներէ ի վեր իզմիրի շրջակայքը մեծ ընդունելութեամբ գործածուելու վրայ էր, վերջերս կայս. կառավարութեան գնահատմանը և անոր հնարիչը վարպետ Մինաս Ծառուրեան տասնհինգ տարուան մենաշնորհի տրամադցած է:

Միևնա մեքենայի շնորհիւ սկսուած է արդէն իսկ մէկ կողմ նետուիլ նահապետական կարգ մը յամրաքայլ գործիներ և այժմ մեծ յաջողութեամբ միայն երկու ձիով կարելի է կաշեկ ցորենի, գարիի, փակկայի, վարսակի և ըն. կալեր հասի, յարդի և որ ! վեր է քան զամենայնի ժամանակի: 10/0 հիանալի խնայողութեամբ և նպաստաւոր տարբերութեամբ:

Միևնա մեքենան բոլորովին երկաթէ և պողպատէ շինուած ըլլալուն 40—50 տարիներու գործածութեամբ ալ որ և է խանդարում չունենալը, ձիու մը վրայ բեռնելով ուզուած տեղը փոխադրելի ըլլալը ու զինք 7 1/2 լիտր ըլլալով ևն համեստ երկրագործին ալ մասշնչելի ըլլալը ուշադրութեան արժանի կէտեր են:

Անձաւք կամ նամակով գնել ուզողներ և կամ իրենց քաղաքին մէջ ինչու մեքենային գործակալ կամ մենավաճառը ըլլալ ուզողներ կրնան զիմեյ անորեւ նշանակուած հասցէին ուրկէ պմէն տեսակ տեղեկութիւններ ձրիարար իր տրուիլն:

ՏԵՐ ՅԱՎՈՐԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱՆԻ ԱՅԼ ԶԵԱՂՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԱՋԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ —

1. — Շրջակայներէն իզմիր ծախուելու համար ղրկուած որ և է ապրանքներու վաճառուը կ'ստանանէ:

2. — Իզմիրէն կը հայթայթէ շրջականերուն համար ժալիթաթուրայի քաղմիրի, գերձանի, խորտավաթի, երկաթեղէն գործիներու, պահարիէի և այլն ապրանքներ: Նմոյշի, թիւի, կամ րացատրութեան վրայ:

3. — Վաճառատանց պաշտօնեաներ կը հայթայթէ:

ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐՈՒՆ —

Բոլոր հայ վարժարաններուն համար ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը հայթայթէ, վերջին երկու յօդուածներուն համեմատ պաշտօն ստանձնել ուզողներ ալ ժամէն իսկ իրենց անունները արձանագրել տան, արձանագրութեան և թղթակցութեան համար 1/2 մէծիտ միայն վճարելով:

Հասցէ:—

ՅԱՎՈՐ ՏԵՐ ՅԱՎՈՐԵԱՆ

ԽՕ1 ՊԵՏԵԱՐԵՆ - ԻԶՄԻՐ

THE GRESHAM

“ ԿՐԷՇԱՄ ”

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

Գոյքի Ընկերութեան Ա. Ո. 9014,532

Տարեկանի հասոյք » » 1,438,659

Վճարուած գումարներ » » 20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Այլաօգտագրական ընդհանուր կանոններու մէջ ժա-
նաանց 24 թ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ'ենդհանգ, ո-
րով « Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան դատարաններու վճիռները
ո՛րք է անորոշութեանց առջիկ:

Այլիւ ընդունելի չեն ընդունուած ընդհանուր կանոնները

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ & ԸՆԴ
C. WHITTAL & CO

ՆՈՐԹ-ՅԷՐՆ (NORTHERN)

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իգմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Դրամագլուխ Ընկերութեան Լ. Ս. 3,000,000

Տարեկան հասոյք » » 1,600,000

Պահեստի գումար » » 6,673,000

Ընկերութեան նպատաւոր պայմաններով կապաւորուող անշարժ
կալուածներ, գործարաններ, ամեն տեսակ ապրանքներ են. եւն.

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՈՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՈՐԾԱԿԱԼ ԻՋ. ԻՐԻ ԵՒ ՓՈՔՐ ԱՌՈՑ

Յրանկաց քաղ, Բաղաւթ Սրբաշնորհներ

0. OSCAR — 4. 0402

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

ՍԵՐ ԿԱԶԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ
Բ. ԲՍԷՆՕԲՈՒԼՕ ԵՒ ԷՆՅ

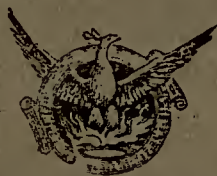
Տոշկադրութիւն

ԳԱՐՆԱՆ ԵՒ ԱՄԱՌՈՒՄՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ

ԱՊՐԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵԱՆՔԻ ԵՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

FILED 59 SEP

20.584.8601

Rue de l'Arcade.

1864 15

Դրամագրուիս, պահեստի կաշառածներ առկի քան 80,000,000

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ — Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն իմեծօրէն և չէմ-
 ԷՍԻՍԵՆՈՒ Ընկերութեան չափ առաւելումներ կրնայ տալ, որովհետեւ իր
 մասնաճիւղերուն տրամադրութիւնը գրաւար (garantief) ապահովագրութեանը դրա-
 մագրային մասնաճիւղերէն զայնոցին ղեկ 280 առաւելութիւն ունի, և մէկ իր
 ասիերոս տնտեսութեան ղեկ և ոչ մէկ ընկերութիւն կրնայ մրցել, Յրաւ աս-
 րիսին շահաւատահմանքը կամայիկ եւ ու առաջին տարիներ կը վնասուին, և ան-
 մենէն աւելին կու, մարդ իմեծօրէն և չէմ-ԷՍԻՍԵՆՈՒ ԷՍԻՍԵՆՈՒ Ընկերութեան ապա-
 հովագրութեամբ կրնի՞ն անգամ անորոգագրութեան վճար, որովհետեւ պարտա-
 ժողով և կամ նախնան պարագային ապահովագրութեան գումարը ապահով-
 թաղ ընկեց, անիւր բոցէն avenant մըն ալ կուտայ որուն աւելի (և այս և
 անց անմիջի մը ընկ վնասներ) արեւմտ մը պատահաւ ասիերոս բոցէն
 ունիքը կը արդի ապահովագրութեանէն իմեծօրէն չէմ-ԷՍԻՍԵՆՈՒ ԷՍԻՍԵՆՈՒ
 ԷՍԻՍԵՆՈՒ կամ կէս և կամ մէկ հինգերորդ գումար մըն ալ բոցէն (այսինքն
 կու տրուեան չափով)

[illegible]

STILL UNKNOWN

HYGIÈNE BEAUTÉ
CRÈME SIMON

Վայելչաւեր Կիւները

ՈՐՈՆՔ ԿՈՒՋԵՆ ՊԵՂՊԱՆԵՆ

ԻՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԵՏՔ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

ՃԶՄԱՐԹԵՑ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՆԱԴՐՈՒԹԵԱՄ ԿԱՐԴԱԼ ՇԵՏԵՒԵԱԼ ՏՈՂԵՐԸ

ԿՆՈՋ ՄԷ ԴԵՂԵՑԿՈՒԹՅՈՒՆԸ Կատարեալ չըլլար՝ առանց կոյնի մաքրու-
թեան: Բոլոր այն տիկիւնները որոնք հոգը ունին այս Սանկագին ձիւրքերը անկո-
րուստ պահելու պէտք է քաջարձակապէս մերժեն գործածութիւնը այն ածանցին
արտադրութիւններու որոնք շունդալից ութլամներով ծախու կ'հանուին Գործածուած
նախնական նիւթերուն ստորին տեսակէ ըլլալն է որ ներելի կ'ընէ այդքան
աժան ծախել անոնք: Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած
են մեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորանան, և միւս տեսակները, աւե-
լի վտանգաւոր մորմին համար, կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպեր, որոնք կ'ծոռին
և քիչ առնէն առաջ կ'բերեն անդարմանելի կարմրութիւններ և խորշոմներ:

Միայն ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, զուտ նշալի Կլիսէրօյեով բաղադ-
րուած առանց՝ որ և է նիւթի, իրապէս առողջապահական արտադրութիւն մըն է.
բովանդակ չախարհի մէջ բոլոր վայելչաւեր կ'ընենք ընդունուած է և նոյն իսկ
իւր անհուն յաջողութեան պատճառաւ է որ քաղմածիւ կեղծ նմանութիւններ երե-
ւան կ'եկեն ամէն օր

1900ի Տիեզերական Արուեստահանգէսին մէջ արժանացած է Ոսկր Միաւրի.
+ հարկէ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆի գինը աւելի բարձր է կեղծ պատրաստութիւններու
գինէն և ասոր պատճառը իսկապէս փր նախնական նիւթերուն աղիւ տեսակէ ըլլալն
է, որովհետեւ բոլոր ծախողները կ'խոստովանին թէ հակառակ ամոր համեմատաբար
բարձր գնոյն նուազ կ'շահին նմանօրինակ ուրիշ տեսակներու վրայ:

Բնաւ մի վարանիւր ուրեմն պահանջել ճշմարիտ ՔՐԷՄ Սիմոնը, միշտ լաւ ու
շաղրութիւն ընելով վերելի վաճառանիշին և յաւէտ երիտաւոր ու ծարմ պիտի
մնար, միւղգեմ ան գրացունքները պիտի պառաւնան՝ ցանկով իրենց սխալ խնայա-
սիրութեան վրայ: